

Statsbygg
Postboks 232 Sentrum
0103 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Anja Lisland, 22003572

Oversender anmodning om utsatt iverksetting for uttalelse - vedtak i klagesak om rammetillatelse for riving av Y-blokka

Fylkesmannen viser til vedlagt anmodning 8.11.2019 fra Fortidsminneforeningen, om utsatt iverksetting av vårt vedtak i ovennevnte klagesak.

Det er anmodet om utsatt iverksetting med henvisning til forvaltningsloven (fvl.) § 42, inntil Sivilombudsmannen har behandlet klagen over vedtaket.

Eventuell uttalelse til anmodningen bes innsendt innen den 18.11.2019.

Med hilsen

Odd Meldal
seksjonssjef

Marius Vamnes
seniorrådgiver

Saksbehandlers telefontid: mandag kl. 12.00 - 14.00 og onsdag - fredag kl. 12.00 - 14.00

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Juridisk betenkning
- 2 2019 11 08 Notat Y-blokka
- 3 Bilag 1
- 4 Bilag 2
- 5 Bilag 3
- 6 Bilag 4
- 7 Bilag 5

Kopi til:

Fortidsminneforeningen

Dronnings gate 11 0152 OSLO

OSLO KOMMUNE PLAN- OG

Postboks 364 Sentrum 0102 OSLO

BYGNINGSETATEN

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Postboks 8112 Dep 0032 OSLO

Fra: Bo Alexander Granbo[bo@fortidsminneforeningen.no]

Dato: 8. nov 2019 12.28.20

Til: Haugland, Valgerd Svarstad; Bjerkmo, Rannveig; FmOVPost

Kopi: oaf@arkitektur.no; Annicken Vargel; Ola Harald Fjeldheim; Gisle Løkken

Tittel: SV: Y-blokka - PBE saksnr. 201818270

På vegne av Fortidsminneforeningen, Norske Arkitekters Landsforbund og Oslo Arkitektforening.

Vedlagt er utredning fra Lynx Advokatfirma v. Helge Skogseth Berg, som vurderer konvensjonsstrid og ugyldighet. Vi ber om at denne vedlegges sakens dokumenter. Vi vil videre anmode om utsatt iverksettelse jf. fvl. § 42, jf. notatets pkt. 2.

Vi ber Fylkesmannen ta stilling til disse momentene. Saksbehandlingstiden bør forlenges.

Bo Alexander Granbo

Rådgiver, Fortidsminneforeningen

Fra: Bo Alexander Granbo

Sendt: torsdag 7. november 2019 17:20

Til: fmoavsh@fylkesmannen.no; fmoarbj@fylkesmannen.no; fmovpost@fylkesmannen.no

Kopi: oaf@arkitektur.no; nal@arkitektur.no

Emne: Y-blokka - PBE saksnr. 201818270

På vegne av Fortidsminneforeningen, Norske Arkitekters Landsforbund og Oslo Arkitektforening.

Som klageberettigede organisasjoner har vi engasjert advokat for å belyse sakens momenter ytterligere. Dette er forhold som tilsier at oppgitt behandlingstid utvides, og ytterligere momenter utredes. Vi viser også til Caroline Hatlem Støvrings innsendte dokument 05.11.2019, og utvidet klagerett. Vi vil snarest oversende utredning fra Lynx Advokatfirma som belyser:

- Internasjonale konvensjoner av betydning for prosessen, Granada-konvensjonen (Europarådet), og UNESCO konvensjonen (Verdensarvkonvensjonen).
 - Særlig Granadakonvensjonen kan ha betydning. I artikkel 10 fremgår det, kort gjengitt at hver enkelt part forplikter seg til å vedta en integrert bevaringspolitikk som gjør bevaring, fremme og forbedring av faste kulturminner til et viktig element i kultur-, miljø- og planleggingspolitikken. Målsetningen er generell, men forutsetter konkret oppfølging, noe som fremgår av Plan og bygningsloven § 3-1. Her fremgår det at «Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde». Bestemmelsen gjelder planer, herunder statlige reguleringsplaner.
- Igangsatt fredningsprosess ledet frem til omforent verneplan våren 2011, og spørsmålet er om dette arbeidet oppstiller begrensninger som det vil være rettstridig å tilsidesette. Enighet om en landsverneplan kan innebære at den er bindende, og at slik enighet mellom alle relevante parter ble markert forut for terroranslaget. I forslaget til verneplan er Y-blokka oppført med verneklasse I med siktemål om fredning. Arbeidet er ifølge særtrykk av verneforslagene fra Statsbygg datert 28. juni 2012 «satt på vent». Dette kan bety at anlegget skal behandles som fredet.
 - Den rettslige status til Landsverneplanene har sitt bakteppe i tidligere lov om fredning av bygninger omtalt i NoU 2002:1 pkt. 5.6.4 (Fortid former fremtid). Det er verdt å merke seg at få av bygningene som staten eier, er fredet. Dette har sin bakgrunn i at Stortinget allerede på 1920-tallet forutsatte at staten ville ta vare på sin egen verdifulle bygningsmasse uten at det var nødvendig å frede den, jf. kapittel 5. Fra utvalgets mandat, vedlegg i til NoU 2001 hitsettes: Det har stor betydning at staten går foran som er godt eksempel når staten også er i posisjon til å pålegge andre krav og restriksjoner. Det er derfor sentralt å få tydeliggjort statens ansvar for egne kulturminner.
 - I henhold til kongelig resolusjon av 15.08.2006 er ansvaret for statlig kulturhistorisk eiendom regulert. Resolusjonen omtaler betydningen av landsverneplan, og hvordan denne får betydning for eiendomsforvaltning herunder ved endring og ved alle tiltak i «samband med rehabilitering og endring av bygningar». I henhold til resolusjonen er fagdepartementene ansvarlig for utarbeiding av landsverneplan, og forvaltning. Retningslinjene til resolusjonen pkt. 3.5 presiserer ansvarsfordelingen i statlig kulturminneforvaltning. Konklusjonen er ikke sikker men det kan argumenteres for at eiendom som er fredet eller verneverdig i verneklasse I likestilles. «Før ein set i gang bygningsmessige arbeid på ein freda eigedom, tilsvarende verneklasse I i ein landsverneplan, skal eigedomsforvaltaren vende seg

til Riksantikvaren for å få råd og rettleiing. Tiltaket kan ikkje setjast i gang før det er godkjent av Riksantikvaren.»

- Det foreligger derfor reelle hensyn som tilsier at den kongelige resolusjon er forutsatt å ha selvstendig betydning ut over kulturminneloven i den periode arbeidet med kartlegging og fredning pågikk og at tiltak i strid med en landsverneplan det er enighet om vil kunne utgjøre rettstridig adferd. Slik det fremgår er det flere usikre punkter, men dersom de involverte parters enighet om forslaget til landsverneplanen har rettslig betydning, vil det kunne innebære et krav om at Riksantikvaren må godkjenne rivningen for at den ikke skal være rettstridig.

Vi ber Fylkesmannen ta stilling til disse momentene. Saksbehandlingstiden bør forlenges, og vi vil ettersende utredning fra advokat som vi forutsetter vedlagt sakens dokumenter.

Bo Alexander Granbo
Rådgiver, Fortidsminneforeningen

Til: Norske Arkitekters Landsforbund
Fra: LYNX advokatfirma DA. Ansvarlig advokat Helge Skogseth Berg
Dato: 8. november 2019

NOTAT

Y-blokka

1. Bakgrunn

I henhold til statlig reguleringsplan datert 10.02.2017, fattet Oslo Kommune den 15.05.2019 vedtak om rammetillatelse til rivning av nordre del av Y-blokka. Ytterligere vedtak om rivning av hele bygget ble fattet 5.7.2019. Norske Arkitekters Landsforbund (NAL), Oslo Arkitektforening og Fortidsminneforeningen påklaget den 15.08.2019 vedtak om rivning overfor Fylkesmannen i Oslo. Klagen skal avgjøres av Fylkesmannen i Oslo.

Vi har bygd på mottatt materiale og opplysninger pr e-post og i ett møte, uten å gjøre særskilte vurderinger av om det finnes ytterligere relevant faktisk materiale. Det har vært begrenset tid til utdyping av de faktiske og rettslige anførsler som fremgår under. Vi kan om ønskelig supplere våre vurderinger dersom dette kan være av nytte i den videre saksbehandling.

2. Utsatt iverksettelse

Dersom Fylkesmannen i Oslo opprettholder slutningen om rivning, vil NAL klage til Sivilombudsmannen. Det bør for dette tilfellets skyld anmodes om utsatt iverksettelse i medhold av forvaltningsloven § 42.

3. Rettslige anførsler

3.1 Oversikt over relevante konvensjoner for vedtak om rivning av Y-blokka

Den norske stat har ratifisert enkelte konvensjoner av betydning for vern av kulturminner. De mest sentrale konvensjoner synes å være konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) og Konvensjon om vern av Europas faste kulturminner (Granada-konvensjonen). Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet (Faro-konvensjonen) og Verdenserklæringen om menneskerettigheter (Verdenserklæringen) vil også ha betydning.

3.2 Betydning av konvensjonene etter norsk rett

Konvensjonene som er nevnt over, med unntak av Verdenserklæringen som utgjør et grunddokument, er ratifisert av Norge slik at den norske stat er plikt- og rettighetssubjekt. Alle konvensjonene kan ha betydning for byggsaker som realiserer planer, jf. plan- og bygningsloven § 3-1 fjerde ledd, som lyder:

Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde.

ØSK-konvensjonen er ved menneskerettsloven § 2 nr. 2 vedtatt å gjelde som norsk lov. Konvensjonen og dens bestemmelser skal etter § 3 gå foran bestemmelser i annen lovgivning ved motstrid:

§ 2, 1. Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov i den utstrekning de er bindende for Norge (...)

2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

(...)

§ 3. Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning

3.3 Nærmere om Granada-konvensjonen

Bestemmelsen i plan og bygningsloven § 3-1 gir ikke konvensjonen trinnhøyde, men dersom en plan, herunder en statlig reguleringsplan, direkte *motvirker* konvensjonen, herunder ved å ikke videreføre påbegynt fredning, er spørsmålet om Oslo kommunes tillatelse til rivning av Y-blokka er i samsvar med plan og bygningsloven § 3-1.

Av Granada-konvensjonen artikkel 10 fremgår det, kort gjengitt, at hver enkelt part forplikter seg til å vedta en integrert bevaringspolitikk som gjør bevaring, fremme og forbedring av faste kulturminner til et viktig element i kultur-, miljø- og planleggingspolitikken.

3.4 Nærmere om konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK)

I ØSK artikkel 15 slås det fast:

1. *Konvensjonspartene anerkjenner retten til for enhver til (...)*
 - a. *Å delta i det kulturelle liv (...)*
2. *De tiltak som skal iverksettes av konvensjonspartene for å oppnå den fulle virkeliggjørelse av denne rettighet, skal omfatte slike tiltak som er nødvendige for å bevare, utvikle og utbre vitenskap og kultur*

I Faro-konvensjonen (Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet av 27.10.2005) Artikkel 1 fremgår en konvensjonsbasert tolkning av betydning for rekkevidden av ØSK artikkel 15:

Partene i denne konvensjon er enige om å:

- a. *erkjenne at rettigheter knyttet til kulturarv er en iboende del av retten til å delta i kulturlivet, som fastsatt i Verdenserklæringen om menneskerettigheter,*
- b. *erkjenne et individuelt og kollektivt ansvar for kulturarven*

Av artikkel 2 fremgår:

I denne konvensjon menes med:

a. *kulturarv, en gruppe av ressurser som er nedarvet fra tidligere tider, og som, uavhengig av eierskap, identifiseres av mennesker som en gjenspeiling av og et uttrykk for deres verdier, tro, kunnskaper og tradisjoner i stadig utvikling. Den omfatter alle forhold ved miljøet som er et resultat av samhandlingen mellom mennesker og steder gjennom tid*

Verdenserklæringen utgjør ifølge FN grunndokumentet for arbeidet med internasjonale menneskerettigheter. Artikkel 27 lyder:

1. Enhver har rett til fritt å delta i samfunnets kulturelle liv, til å nyte kunst og til å få del i den vitenskapelige fremgang og dens goder.

2. Enhver har rett til beskyttelse av de åndelige og materielle interesser som er et resultat av ethvert vitenskapelig, litterært eller kunstnerisk verk som han har skapt

Av Faro-konvensjonens innledning fremgår det at retten som fremgår av verdenserklæringen også er *garantert* i konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK). ØSK artikkel 15 bygger til orientering direkte på artikkel 27 i verdenserklæringen. Den konvensjonsbaserte tolkningen av verdenserklæringen får med det avgjørende betydning for tolkning av innholdet i den samme rett til *å delta i samfunnets kulturelle liv* etter ØSK artikkel 15.

Dette medfører at rettigheter til kulturarv etter Farokonvensjonen er en iboende del av retten til å delta i det kulturelle liv etter ØSK-konvensjonens artikkel 15 nr. 1, som ved menneskerettsloven § 3, jf. § 2 gjelder som norsk lov med trinnhøyde over annen lovgivning.

I tilfelle av motstrid mellom ØSK artikkel 15 og plan- og bygningsloven vil ØSK artikkel 15 gå foran både vedtak om statlig reguleringsplan og vedtak om rivning etter plan- og bygningsloven.

3.5 Tolkning av ØSK artikkel 15

Ovenfor er det redegjort for at *enhvers rett til vern av kulturarv* er omfattet av begrepet *rett til å delta i det kulturelle liv* etter ØSK artikkel 15. Et neste spørsmål er hva som ligger i rett til vern av kulturarv.

Begrepet er så vidt vites ikke nærmere definert. Ut fra en naturlig forståelse av ordlyden må det kunne utledes at vern av kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning ligger innenfor kjernen av vernet.

Tilsvarende betraktninger synes å ligge til grunn for straffeloven § 242 om kulturminnekriminalitet. Her fremgår det at det vil utgjøre en straffbar handling å volde betydelig skade på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning. Bakgrunnen for bestemmelsen er å finne i Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) hvor det fremgår:

Ved forberedelsen av straffeloven 1902 § 152 b la departementet til grunn at en generalklausul om miljøkriminalitet også bør omfatte kulturminnekriminalitet, jf. Ot.prp.nr.92 (1992–1993) side 10-14, jf. side 7. Departementet foreslår imidlertid at kulturminnekriminalitet flyttes fra generalklausulen om alvorlig miljøkriminalitet, og i stedet reguleres i et eget straffebud. Det er særlig hensynet til gjennomføring av internasjonale forpliktelser og lovtekniske hensyn som begrunner departementets forslag (vår understrekning)

Straffeloven § 242 annet ledd, om vern av kulturminner ved væpnet konflikt, er ifølge ot.prp. nr. 22 (2008-2009) pkt. 4.11.1 et utslag av tilleggsprotokoll til Haag-konvensjonen artikkel 15 nr. 1 bokstav b.

Departementet foreslår videre at forpliktelsen i annen tilleggsprotokoll til Haagkonvensjonen om vern av kulturverdier i tilfelle av væpnet konflikt, artikkel 15 nr. 1 bokstav b, gjennomføres ved å ta inn i forslaget til § 242 et annet ledd som gjør det straffbart i tilfelle av væpnet konflikt forsettlig eller grovt uaktsomt å bruke kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning som støtte for militære handlinger

Bestemmelsen viser at, selv der den norske stats eksistens er truet gjennom krigshandlinger, kan det være straffbart å benytte kulturminner som base for forsvaret, fordi det vil true vernet av kulturminnet. Bestemmelsen, med dens konvensjonsbaserte forankring, viser at selv svært tungtveiende samfunnshensyn, ikke er tilstrekkelig til å nedprioritere vernet av kulturminner i denne kategori.

Det fremgår av Ot.prp. nr. 92 (1992-1993) pkt. 5 at straffebestemmelsen, i det som nå er straffeloven § 242 første ledd, kun forholder seg til kjernen av hvilke kulturminner som bør beskyttes.

Det er spesielt i de tilfeller det dreier seg om skade eller ødeleggelse av fredete kulturminner og kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal verdi at vi ser et behov for en slik «generalklausul» i straffeloven

Ut fra ordlyd og systembetraktninger må det derfor være et relativt solid rettskildemessig fundament for å legge til grunn at ØSK art 2 som et minimum verner kulturminner av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Vi legger til grunn at rettsstridsreservasjonen, som forutsettes å innskrenke virkefeltet for straffeloven § 242, ikke har betydning for rekkevidden av vernet etter de sivile konvensjoner.

3.6 Betydningen av landsverneplaner

Den rettslige status til Landsverneplanene har sitt bakteppe i tidligere lov om fredning av bygninger omtalt i NoU 2002:1 pkt. 5.6.4 (Fortid former fremtid)

Det er verdt å merke seg at få av bygningene som staten eier, er fredet. Dette har sin bakgrunn i at Stortinget allerede på 1920-tallet forutsatte at staten ville ta vare på sin egen verdifulle bygningsmasse uten at det var nødvendig å frede den, jf. kapittel 5

Utviklingen viste at Regjeringen ikke fulgte opp Stortingets forutsetninger om å ta vare på egne bygningsmasser, noe som medførte at et stort antall eiendommer ble solgt eller ødelagt. Å forhindre en fortsatt utvikling i dette spor lå til grunn for utvalgets mandat. Se vedlegg 1 til NoU 2002:1 hvorfra hitsettes:

Det har stor betydning at staten går foran som er godt eksempel når staten også er i posisjon til å pålegge andre krav og restriksjoner. Det er derfor sentralt å få tydeliggjort statens ansvar for egne kulturminner.

Da NoU 2002:1 ble skrevet var det allerede hjemmel for midlertidig fredning i lov om kulturminner § 22. Landsverneplaner var et virkemiddel for effektivisering av vernet, som ble nedfelt i kongelig resolusjon av 15.08.2006, der ansvaret for statlig kulturhistorisk eiendom er regulert. Resolusjonen omtaler betydningen av landsverneplan, og hvordan denne får betydning for eiendomsforvaltning herunder ved endring og ved alle tiltak i «samband med rehabilitering og endring av bygninger». I henhold til resolusjonen er fagdepartementene ansvarlig for utarbeiding av Landsverneplan, og forvaltning. FAD utarbeidet i september 2006 utfyllende retningslinjer til resolusjonen.

Av retningslinjene til resolusjonen pkt. 3.5 fremgår ansvarsfordelingen i statlig kulturminneforvaltning. Det synes som om eiendom som er fredet, eller klassifisert i verneklasse 1 i en landsverneplan er likestilt:

Før ein set i gang bygningsmessige arbeid på ein freda eigedom, tilsvarande verneklasse 1 i ein landsverneplan, skal eigedomsforvaltaren vende seg til Riksantikvaren for å få råd og rettleiing. Tiltaket kan ikkje setjast i gang før det er godkjent av Riksantikvaren.

Det foreligger slik vi vurderer det tunge reelle hensyn som tilsier at den kongelige resolusjon må ha selvstendig betydning ut over kulturminneloven i den periode som ville medgå til arbeidet med kartlegging av eiendom og i perioden frem til fredning er ferdigstilt. Ødeleggelse av eiendom som er i prosess frem mot fredning vil stå i motstrid med formålet bak landsverneplanen og konvensjonene som forplikter den norske stat til en prosess for å sikre nødvendig vern av kulturminner.

Tiltak i strid med en landsverneplan synes følgelig i seg selv å utgjøre rettstridig adferd.

3.7 Generelt om de ulike steg ved tilblivelsen av en landsverneplan

FAD hadde i medhold av den nevnte kongelige resolusjon og dens samtidig utgitte retningslinjer ansvaret for å utarbeide landsverneplan for egne eiendommer. For detaljer om krav til den nærmere gjennomføring, vises det direkte til disse dokumenter.

Det er ikke er klagerett over Riksantikvarens utarbeidelse av forskrift om fredning. Slik vi har oppfattet det, har det derfor vært sentralt at de involverte aktører, herunder Statsbygg, FAD og Riksantikvaren, samt eventuelle lokale parter og representanter knyttet til den enkelte eiendom, var enige om planen forut for oversendelse til Riksantikvaren.

Basert på slik enighet vil planen kunne oversendes til Riksantikvaren. Der planen omfatter flere eiendommer vil enighet om planen kunne vedtas fortløpende på de punkter partene har vært enige.

4. Faktiske anførsler

Utkast til landsverneplan som omfattet regjeringskvartalet, herunder Y-blokka, ble sendt på høring, jf. brev av 25.06.2010 med frist for merknader pr. 1.10.2010.

Bilag 1 – Brev av 25.06.2010

Det fremgår av møtereferat datert 13.10.2010 at koordineringsmøtet som behandlet landsverneplan for Regjeringskvartalet fattet vedtak om at Y-blokka skulle ha verneklasse 1. Fra protokoll fra møtet hitsettes:

30 Y-blokken

I høringen fremkommer ønske om å konkretisere interiørfredningen til utvalgte soner. Bygningen er meget gjennomført, og k-møtet vurderer det gunstigere/smidigere for både forvaltere og brukere med et gjennomgående vern hvor ingen soner unndras mulighet for tilpasninger.

Vedtak: Ingen endring; vkl. 1 eksteriør og interiør.

Bilag 2 – Brev av 13.10.2010

Etter terroranslaget ble oversending av landsverneplan til Riksantikvaren satt på vent, til tross for at planen var behandlet. Det ble varslet et særtrykk av de vurderingene som forelå etter høringen i 2010.

Bilag 3 – Brev av 15.6.2012

Særtrykket ble oversendt FAD juni 2012. Fra særtrykket hitsettes:

KOMPLEKS 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO						
Bygningsoversikt, omfang vern						
Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
28	GML REGJERINGSBYGNING	1898 - 1906	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80772092	208/5
29	HØYBLOKKEN	1952 - 1958	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	80471386	208/5
31	MØLLERGATA 19	1862 - 1866	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80478402	208/423
10805	R-5	1992 - 1996	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	81130027	208/11
32	S-BLOKKEN	1976 - 1978	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør	80818416	208/423
30	Y-BLOKKEN	1967 - 1969	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80471378	208/5

Bilag 4 – Særtrykk av verneforslag, bearbeidet etter høring i 2010, levert FAD juni 2012.

Riksantikvaren har pr telefon opplyst at fredningsprosessen knyttet til Y-blokka ikke er avsluttet. Det innebærer at Riksantikvaren ikke har gitt noen tillatelse til tiltak i strid med Landsverneplanen.

Vi har videre fått opplyst at der det i andre sammenhenger har vært aktuelt med tiltak under fredningsprosesser har slike tiltak tilbake til 1995 vært godkjent av Riksantikvaren før tiltaket kunne vedtas. Vi har også fått opplyst at Miljøvern-/Kommunal- & Moderniseringsdepartementet siden 1992 har fått formalisert de nasjonale verneverdiene i Oslo by gjennom flere kongelige resolusjoner, og på den måte operasjonalisert vernet etter konvensjonene som er angitt over.

Vi har mottatt kopi av brev fra ICOMOS som beskriver et internasjonalt anerkjent syn på den kulturelle verdien av Y-blokka.

Bilag 5 – Brev fra ICOMOS av 18. juli 2019

Synet samsvarer med at alle relevante representanter for norske myndigheter i 2010 la til grunn verneklasse 1 for Y-blokka. Etter enighet om fredning i verneklasse 1, har terroranslaget ytterligere økt betydningen av Y-blokka som kulturminne.

Vi har også fått opplyst at Y-blokka, den 31.07.2019, ble nominert til en liste over Europas 7 mest truede kulturminner, utgitt av Europa Nostra, se <http://7mostendangered.eu/>.

For øvrig vises det særlig til Riksantikvarens syn siden 2010, som etter det opplyste allerede er oversendt Fylkesmannen i Oslo. Momentene i dette dokument kommer i tillegg til øvrige momenter i klagen og saken.

5. Subsumsjon

En godkjenning av rivning vil, slik vi vurderer det, være i strid med ØSK art 15, som har trinnhøyde over norsk lov. Landsverneplanen er et tiltak som realiserer ØSK artikkel 15, og for så vidt også Granadakonvensjonen. Rivning med hjemmel i plan- og bygningsloven vil, uavhengig av om grunnlaget hentes i statlig reguleringsplan eller vedtak om rivning, ikke tilsidesette konvensjonsvernet av Y-blokka.

Vår vurdering er at vedtak av 15.7.2019 om rivning av Y-blokka er ugyldig også uavhengig av konvensjonsvernet. Y-blokka har fått vernestatus kategori 1, i henhold til vedtak om plan, der eneste gjenværende element er oversendelse av plan til Riksantikvaren for utferdigelse av forskrift i samsvar med plan.

Vedtaket om rivning, under en ikke avsluttet fredningsprosess, bygger ikke på noe uttrykkelig og forutgående avgjørelse fra Riksantikvaren som tillater rivning. Det følger av kongelig resolusjon av 15.8.2006 med retningslinjer, at slikt tillatelse er et nødvendig vilkår for at vedtaket om rivning skal være gyldig. Det foreligger så vidt vites ikke rettskilder som kan tilsidesette kravet om Riksantikvarens tillatelse under fredningsprosesser, etter den nevnte kongelige resolusjon.

En eventuell godkjenning av Riksantikvaren, vil slik vi vurderer det, i seg selv det kunne være konvensjonsstridig.

Lynx Advokatfirma DA

Helge Skogseth Berg
advokat

Simen Kahrs Lie
advokatfullmektig

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

RIKSANTIKVAREN

28 JUNI 2010

Mottatt

Se vedlagte adresseliste

RIKSANTIKVAREN		
Arkivkode:		
Krysshenv:		
Saksnr.: 9/169-3	Dato: 29/6-10	
Avd.: K	Saksb.:	Avskr.:

Deres referanse

Vår referanse
200503114-/KAF

Dato
25.06.2010

FADs landsverneplan

- verneforslag regjeringskvartalet og Victoria terrasse - høring

Alle departementer er i kongelig resolusjon vedtatt 1/9-2006 (Om overordna føresegner om forvaltning av statlege kulturhistoriske eiendomar) pålagt å lage landsverneplan for relevante eiendommer i sektorens bruk. Resolusjonen slår fast at statens eiendommer skal forvaltes på en slik måte at de arkitektoniske og kulturhistoriske kvalitetene til bygningene blir tatt vare på og synliggjort. Arbeidet med landsverneplanene skal gi staten bedre oversikt og kunnskap om de enkelte eiendommene, og danner grunnlaget for det utvalget av eiendommer som foreslås vernet.

Bygningene som inngår i en landsverneplanen foreslås enten fredet med hjemmel i kulturminneloven (verneklasse 1) eller vernet på annen måte, enten med hjemmel i plan- og bygningsloven eller i form av et selvpålagt, men ikke lovforankret vern (verneklasse 2).

Det er Riksantikvaren som sluttbehandler verneplanen og fatter de formelle vernevedtakene (verneklasse 1).

Departementsbygningene - høring

For Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets (FADs) del inkluderer landsverneplanen de statlig eide bygningene som er i bruk til departementskontorer (regjeringsbygningene). Av praktiske hensyn har FAD valgt å skille ut regjeringsbygningene i egen sak, som nå sendes på høring til Statsministerens kontor, departementene, DSS og Statsbygg.

Bygningene som huser Miljøverndepartementet og Forsvarsdepartementet forvaltes av Forsvaret, og inngår ikke i FADs landsverneplan. Disse eiendommene er behandlet i landsverneplan for Forsvaret.

Øvrige eiendommer som sorterer under FAD vil bli behandlet i egen plan på et senere tidspunkt.

Frist for merknader 1. oktober

Eventuelle merknader bes sendt Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet innen 1. oktober 2010.

Eiendomsregisteret, vedlagte dokumenter og departementets hjemmeside

Det er etablert et eget eiendomsregister for landverneplanarbeidet som inneholder statlige eiendommer fra samtlige sektorer. Her er det lagt inn eiendomsdata, historikk, bygningsbeskrivelser, fotografier m.v. Registeret driftes av Riksantikvaren og er linket til deres hjemmesider.

Aktuelle dokumenter fra registeret som omfattes av denne høringen er lagt ved dette høringsbrevet (tittel: "*Beskrivelse av verneforslag for regjeringskvartalet og Victoria terrasse*"). De aktuelle sidene fra registeret er dessuten tilgjengelige på FADs hjemmesider under temaet "Dokumenter" og "Høringer".

Kompleksnivå og bygningsnivå

Eiendommene er registrert på to nivåer; kompleksnivå og bygningsnivå. De aktuelle kompleksene i denne høringen er:

- ✓ Kompleks nr. 60 Regjeringskvartalet
- ✓ Kompleks nr. 74 Grubbegata 1
- ✓ Kompleks nr. 61 Victoria terrasse

Under kompleksnivå ligger de enkelte bygningene som inngår i komplekset (byggningsnivå).

Kompleks nr. 60 består av syv bygninger; Den gamle regjeringsbygningen (G-blokka), Høyblokka, Møllergata 19, R-5, S-blokka, Y-blokka og R-4.

Kompleks nr. 74 består kun av bygningen Grubbegata 1.

Kompleks nr. 61 består av tre bygninger; 7. juni plassen 1 (Nordkvartalet), Victoria terrasse 5 (Midtkvartalet) og Victoria terrasse 11 (Sydkvartalet).

Veiledende dokument

Vedlagt følger også et dokument med ytterligere bakgrunnsstoff og veiledning (tittel: "*Høring av verneforslag for regjeringskvartalet og Victoria terrasse*"). Dokumentet ligger også på FADs hjemmeside under temaet "Dokumenter" og "Høringer".

Nærmere beskrivelse av forslaget til vern

Nesten alle departementsbygningene har høy arkitektonisk kvalitet og representerer ulike tidsepoker på en fremragende måte. Den eneste bygningen der det ikke foreslås noen form for vern er R-4. Denne er derfor ikke tatt med i det vedlagte materialet.

For en mer detaljert beskrivelse av forslagene til vern vises det til kompleks- og bygningsrapportene som er tatt inn i vedleggene. Under følger en kortfattet beskrivelse av innholdet i verneforslagene for de enkelte bygningene.

Den gamle regjeringsbygningen (G-blokka)

Bygningen foreslås fredet (verneklasse 1). Dette gjelder både eksteriør og interiør.

Høyblokka

Verneklasse 1

Eksteriøret foreslås fredet. I tillegg forelås følgende deler av interiøret fredet; opprinnelige bygningsdeler og overflater i

- gangsoner og kantine i 1. etasje,
- hovedtrapperommet i alle etasjer,
- nordre del av 5. etasje med utvidet midtgang,
- midtre del av 9. etasje,
- hovedtrapperommet og garderobearealet i 16. og 17. etasje,
- venterommet i 16. etasje og statsrådssalen i 17. etasje.

Verneklasse 2

Innredning og møbler i venterommet i 16. etasje og statsrådssalen i 17. etasje.

Møllergata 19

Bygningen foreslås fredet. Dette gjelder eksteriøret, samt utvalgte deler av interiøret, slik om innvendig hovedstruktur, samt inngangspartiet i 1. etasje og opprinnelige interiørelementer (for eksempel dører, listverk, panelfelt) i andre deler av bygget.

R-5

R-5 har i tillegg til sine ytre kvaliteter en gjennomført interiørdesign som det er viktig å ta vare på. Flere av interiørelementene ble opprinnelig spesiallaget til bygget.

Verneklasse 1

Eksteriøret foreslås fredet. Dette inkluderer alle fasader, herunder ytterveggene i lysgårdene, og taket.

Verneklasse 2

Det interiørmessige designet i bygningen skal bevares, med bruk av lyse materialer og tresorter i kontorarealene og mørkere materialvalg i statsrådsseksjonene. I forvaltningen av bygningen skal man søke å ivareta det helhetlige designet som

kjennetegner interiørene i alt fra gardiner, gulvbelegg, møblering i kontorer, møterom, fellesarealer osv.

Departementene som holder til i R-5 må allerede nå ta hensyn til dette dersom de ønsker å foreta endringer i interiøret. Avhengig av tiltakene bør man da i forkant ha en dialog med DSS, Statsbygg og Riksantikvaren.

S-blokka

Eksteriøret foreslås vernet i verneklasse 2 (bevaring av fasader).

Y-blokka

Bygningen foreslås fredet (verneklasse 1). Dette gjelder både eksteriør (inkludert taket) og interiør.

Grubbegata 1

Bygningen foreslås fredet. Fredningen omfatter hele eksteriøret og deler av interiøret. Følgende inngår i den interiørmessige fredningen:

- 1. etasje og mezzaninen: Inngangspartiet, søylehallen, trappehusene, opprinnelig rominndeling, samt opprinnelige overflater og bygningsdeler inkludert integrerte interiørelementer.
- 2. etasje: Opprinnelig rominndeling, opprinnelige overflater og bygningsdeler inkludert integrerte interiørelementer.
- 3. og 7. etasje: Opprinnelige overflater og bygningsdeler inkludert integrerte interiørelementer.

Med opprinnelige overflater og bygningsdeler menes dører, vinduer, rekkverk, listverk, glassbygggesten, panel, steinheller, stucco lustro-overflater (dvs. overflatebehandling på puss, eksempelvis søylene i rom nr. 719) samt fast kontorinnredning (som integrerte garderobeskap i kontorer).

Victoria terrasse - 7. juni plassen 1/Nordkvartalet

Verneklasse 1

Fredningsforslaget omfatter hele eksteriøret. I tillegg omfatter fredningen møterom 520 "Tårnrommet" i den gamle delen av Nordkvartalet og følgende deler av interiøret i 7. juni plassen 1: inngangspartiet, hovedtrappen med heisene gjennom alle etasjer, medregnet opprinnelige overflatematerialer og fargebruk og opprinnelige interiørelementer som lysarmatur og rekkverk.

Victoria terrasse 5 – Midtkvartalet

Verneklasse 1

Eksteriøret, samt følgende deler av interiøret: Innvendig hovedtrapp i støpejern ved bygningens hovedinngang, samt de to cellene i kjelleren benyttet av Gestapo under den andre verdenskrigen.

Victoria terrasse 11 - Sydkvartalet

Verneklasse 1

Eksteriøret, samt følgende deler av interiøret: Sirkelformet trapperom gjennom alle etasjer i bygningens sørøstlige og deler av rommene som utgjorde Henrik Ibsens leilighet i 1. boligetasje, se plantegning i vedlagte dokumenter.

Informasjonsmøte

FAD inviterer alle interesserte til et eget informasjonsmøte om forslaget til vern av regjeringskvartalet og Victoria terrasse, der også Riksantikvaren, Departementenes servicesenter (DSS) og Statsbygg vil være til stede.

Møtet finner sted tirsdag 24. august kl. 10-11.30 i R5, møterom D1129 (i enden av resepsjonen i R5).

Vi ber om å få opplyst antall deltakere fra det enkelte departement innen fredag 20. august til Elisabeth Nohre i FAD, tlf. 22 24 49 99 eller e-post eno@fad.dep.no.

Med hilsen

Jørn-Flemming Nordvik (e.f.)

Kaare Falkenberg

Kopi m/vedlegg: Riksantikvaren

Vedlegg:

Høring av verneforslag for regjeringskvartalet og Victoria terrasse

Beskrivelse av verneforslag for regjeringskvartalet og Victoria terrasse

Adresseliste

Arbeidsdepartementet; Postboks 8019 Dep; 0030 OSLO
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet; Postboks 8036 Dep; 0030 OSLO
Finansdepartementet; Postboks 8008 Dep; 0030 OSLO
Fiskeri- og kystdepartementet; Postboks 8118 Dep; 0032 OSLO
Forsvarsdepartementet; Postboks 8126 Dep; 0032 OSLO
Helse- og omsorgsdepartementet; Postboks 8011 Dep; 0030 OSLO
Justis- og politidepartementet; Postboks 8005 Dep; 0030 OSLO
Kommunal- og regionaldepartementet; Postboks 8112 Dep; 0032 OSLO
Kulturdepartementet; Postboks 8030 Dep; 0030 OSLO
Kunnskapsdepartementet; Postboks 8119 Dep; 0032 OSLO
Landbruks- og matdepartementet; Postboks 8007 Dep; 0030 OSLO
Miljøverndepartementet; Postboks 8013 Dep; 0030 OSLO
Nærings- og handelsdepartementet; Postboks 8014 Dep; 0030 OSLO
Olje- og energidepartementet; Postboks 8148 Dep; 0033 OSLO
Samferdselsdepartementet; Postboks 8010 Dep; 0030 OSLO
Utenriksdepartementet; Postboks 8114 Dep; 0032 OSLO
Statsministerens kontor; Postboks 8001 Dep; 0030 OSLO
Departementenes servicesenter; Pb. 8129 Dep; 0032 OSLO
Statsbygg; Postboks 8106 Dep; 0032 OSLO

Kaare Falkenberg, FAD
 Bård Langvandslie, RA
 Andreas Skjetne, RA
 Anders Kalstad, SB
 Siri Schrøder Vesterkjær, SB

Vår saksbehandler:
 Siri Schrøder Vesterkjær

Vår dato: 13.12.2010
 Vår referanse: 200700636-9

Deres dato: _____
 Deres referanse: _____

MØTEREFERAT

Kopi til:
 Ingrid Djupedal, RA
 Reidunn Mygland, SB

Møtested: HK
 Møtetid: Kl. 12.00 - 15.00

MØTEREFERAT - KOORDINERINGSMØTE LVP FAD – BEHANDLING ETTER HØRING AV REGJERINGSKVARTALET OG VICTORIA TERRASSE, 08.12.10

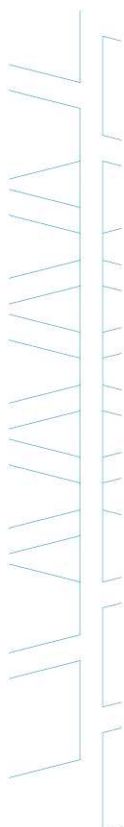
Nr	Sak	Ansv./frist
0	<p>Møteinnkalling og agenda. Delplan lvp FAD – Regjeringskvartalet og Victoria terrasse ble lagt ut på høring 25.06.2010 med frist for merknader innen 01.10.10; forlenget til 22.10.10. Høringsinnspillene var sendt ut direkte fra FAD i forkant av møtet: BLD, KRD, NHD, JD, KD, FD, HOD, LMD, FIN, UD, DSS og SB.</p>	
1	<p>Behandling av høringsinnspill. SB la fram i møtet en liste over foreslåtte endringer som grunnlag for behandlingen. FAD la fram liste over departementets vurderinger.</p>	
2	<p>Kompleks 60 Regjeringskvartalet.</p> <p><u>Regjeringsparken og Lindealléen</u> Vedtak: Ingen endring; parken - vkl. 2, lindealléen – vkl. 1.</p> <p><u>28 Gml. Regjeringsbygning</u> Eksteriørfredningen omfatter hele bygningskroppen; inkludert den nyere toppetasjen. Det presiseres under "FBO" at formålet er å sikre den <i>opprinnelige</i> bygningen. I interiørfredningen derimot, innbefattes <i>ikke</i> loftsetasjen fra 1970-tallet eller nyere gårdsromtilbygg/nye møterom. Vedtak: SB lager inventarliste over det som omfattes av fredningen i samarbeid med RA og FIN.</p>	SB / RA

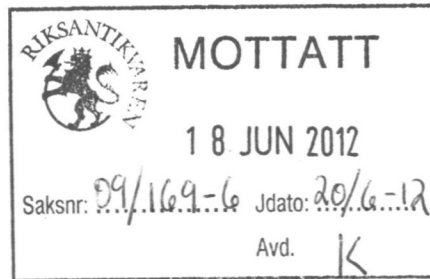
Nr	Sak	Ansv./frist
	<p><u>29 Høyblokken</u> I høringen framkommer ønske om å ta SMK ut av verneforslaget. Skravur i plantegning bakkeplan, må også omfatte trappeoppgangen. SB retter opp i basen. Det må framgå i teksten at fredning ikke omfatter skrankedisk og sikkerhetssluser.</p> <p>Vedtak: SMK tas ut av verneforslaget. Om fredning av gjennomgående trapperom skal omfatte 16. og 17. etasje, avklares ved befaring. Kontorsoner i 5. og 9. etasje, beholdes i vkl. 1; SB formulerer tydelig omfang.</p>	<p>SB</p> <p>SB / RA</p> <p>SB</p>
	<p><u>31 Møllergata 19</u> Vedtak: Ingen endring i fredningsforslaget, men interiørfredningen avgrenses og konkretiseres. SB avtaler befaring sammen med RA.</p>	SB / RA
	<p><u>10805 R-5</u> Vedtak: Ingen endring; eksteriørfredningen omfatter alle fasader. Interiørvernet beholdes og konkretiseres nærmere i forvaltningsplanen.</p>	
	<p><u>32 S-blokken</u> I høringen fremkommer ønske om å ta S-blokken ut av verneforslaget. S-blokken har kvaliteter, men det er i første rekke som del av regjeringskvartalet den vernes for å ta vare på helheten i et utviklingsperspektiv.</p> <p>Vedtak: Ingen endring; vkl. 2 eksteriør.</p>	
	<p><u>30 Y-blokken</u> I høringen fremkommer ønske om å konkretisere interiørfredningen til utvalgte soner. Bygningen er meget gjennomført, og k-møtet vurderer det gunstigere/smidigere for både forvaltere og brukere med et gjennomgående vern hvor ingen soner unndras mulighet for tilpasninger.</p> <p>Vedtak: Ingen endring; vkl. 1 eksteriør og interiør.</p>	
	<p><u>Kompleks 74, bygning 191 Grubbegaten 1</u> I høringen fremkommer ønske om å begrense interiørfredningen.</p> <p>Vedtak: Interiørfredningen reduseres. SB avtaler befaring sammen med RA.</p>	SB / RA
3	<p>Kompleks 61 Victoria terrasse. Reidunn Myglund, prosjektleder SB, deltok under behandlingen av dette punktet.</p> <p>Pågående Statbygg-prosjekt om framtidig bruk av Victoria terrasse gjør det vanskelig å behandle komplekset innenfor lvp FAD nå. Det er usikkert om UD fortsatt skal være i lokalene, eller om de skal bygges om til leiligheter. Omfang av vern/fredning vil vurderes forskjellig avhengig av framtidig bruk.</p> <p>Alternativt tas komplekset ut av delplan lvp FAD og fremmes som egen delplan senere etter at reguleringsplan for området er på plass.</p> <p>Eventuelt løftes komplekset helt ut av lvp FAD. RA diskuterer saken og melder</p>	RA

Nr	Sak	Ansv./frist
	tilbake til SB. Noen føringer ligger imidlertid fast: 7.juni plass vil fortsatt forbli kontorer. Alle fasader ut mot gatene fredes. Bakgården i nordkvartalet med "ovalen" vurderes i forhold til framtidig bruk. Bakgården i midtkvartalet ditto. Sydkvartalet inkludert bakgård som er godt bevart, ønsker RA regulert til bevaring. Men endelig vurdering etter framtidig bruk.	
4	Videre framdrift. Neste møte holdes før uke 8, 2011. SB innkaller i god tid.	SB
5	Eventuelt. Ingen saker til behandling.	

Referent

Siri Schrøder Vesterkjær

Fornyings-, administrasjons- og
kyrkjededepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler: Siri Schröder Vesterkjær
Vår dato: 15.06.2012
Vår referanse: 200700636-23

Deres dato: Deres referanse:

Kopi til:

Riksantikvaren, Pb 8196 Dep, 0034 Oslo

LANDSVERNEPLAN FOR FORNYINGS-, ADMINISTRASJONS- OG KYRKJEDEPARTEMENTET. FERDIG PLAN TIL HØYRING.

Med dette følger landsverneplan for Fornyings-, administrasjons- og kyrkjededepartementet (lvp FAD).

Utvalet er framkomme etter kulturminnefaglege vurderingar i koordineringsgruppemøter med representantar frå FAD, Riksantikvaren (RA) og Statsbygg. Det kan likevel skje små endringer i verneutvalet i RA si sluttbehandling.

Arbeidet er samla i ein ringperm: *Innleiing og kriterium og Katalogdel* over kvar utvald bygning.

Her følger som avtalt:

- 5 permer med lvp FAD i papirformat. 3 stk. skal vidare til Riksantikvaren.
- To CD med tekst og katalog i pdf-format, plantekningar frå planen og ei liste over tekningane i Excel. En CD skal vidare til Riksantikvaren.

Departementsbygningane er ikkje med i denne omgang. Dei er behandla, men sette på vent etter terroranslaget. Før sommarferien vil vi levere eit særtrykk av dei vernevurderingane som føreligg etter høyringa i 2010 slik departementet har bede om i brev av 04.06.12, ref. 05/3114.

Statsbygg takkar for godt samarbeid med Kaare Falkenberg som har vore med i heile prosessen så langt. Vi er viss på at den gode kontakta vil fortsette.

Venleg helsing

Jan Myhre
Direktør, Faglig ressurscenter

Siri Schröder Vesterkjær
Faglig ressurscenter, Kulturminne

FORNYINGS-, ADMINISTRASJONS-
OG KYRKJEDEPARTEMENTET

STATSBYGG

SÆRTRYKK

av verneforslaga i samband med lvp FAD for

DEPARTEMENTSKONTORA

Levert FAD juni 2012

Verneforslaga for eigedommane er bearbeida etter høyring i 2010:

Regjeringskvartalet:

- Gamle regjeringsbygning
- Høyblokken
- Møllergata 19
- R-5
- S-blokken
- Y-blokken

Grubbegata 1

Keysersgate 8 (R-6)

Victoria terrasse

Innleiing

Departementsbygningane; eigedommane med kompleksnr. 60 Regjeringskvartalet, 74 Grubbegata 1, 746 Keysersgt. 6/8 og 61 Victoria terrasse er vernevurderte og behandla som del av landsverneplanprosessen for Fornyings-, administrasjons- og kyrkjedepartementet (FAD) sine eigedommar. Vernevurderingane for kompleks 60, 74 og 61 var ute til intern høyring sommaren 2010, jf. FAD sitt høyringsbrev av 25. juni 2010, og høyringskommentarane er behandla i møter mellom FAD, Riksantikvaren og Statsbygg til ein omforent versjon våren 2011.

Departementskontora er "sette på vent" etter hendingane 22. juli 2011, men FAD har i brev av 04.06.2012, ref. 05/3114, bede om at Statsbygg gjør vurderingane kjende:

"Departementsbygninger

(Regjeringskvartalet, Grubbegt. 1, Keysers gt. 6-8 og Victoria terrasse)

Disse eiendommene er vernevurdert og har vært på høring, jf. FADs høyringsbrev av 25. juni 2010. FAD legger til grunn at det vidare arbeidet med verneplan for disse eiendommene og endelig oversendelse til Riksantikvaren stilles i bero inntil det foreligger ytterligere avklaringer om Regjeringskvartalets framtidige utvikling etter terroranslaget 22. juli 2011.

For disse eiendommene foretar Statsbygg en sammenstilling og oppsummering av verneforslagene i et eget dokument. Dokumentet bør være tilgjengelig både i papirversjon og i elektronisk format, da dette vil kunne være nyttig informasjon blant annet for de konsulenter som skal jobbe med konseptvalgutredning for Regjeringskvartalet."

Her føreligg dokumentet.

Statsbygg, 28. juni 2012

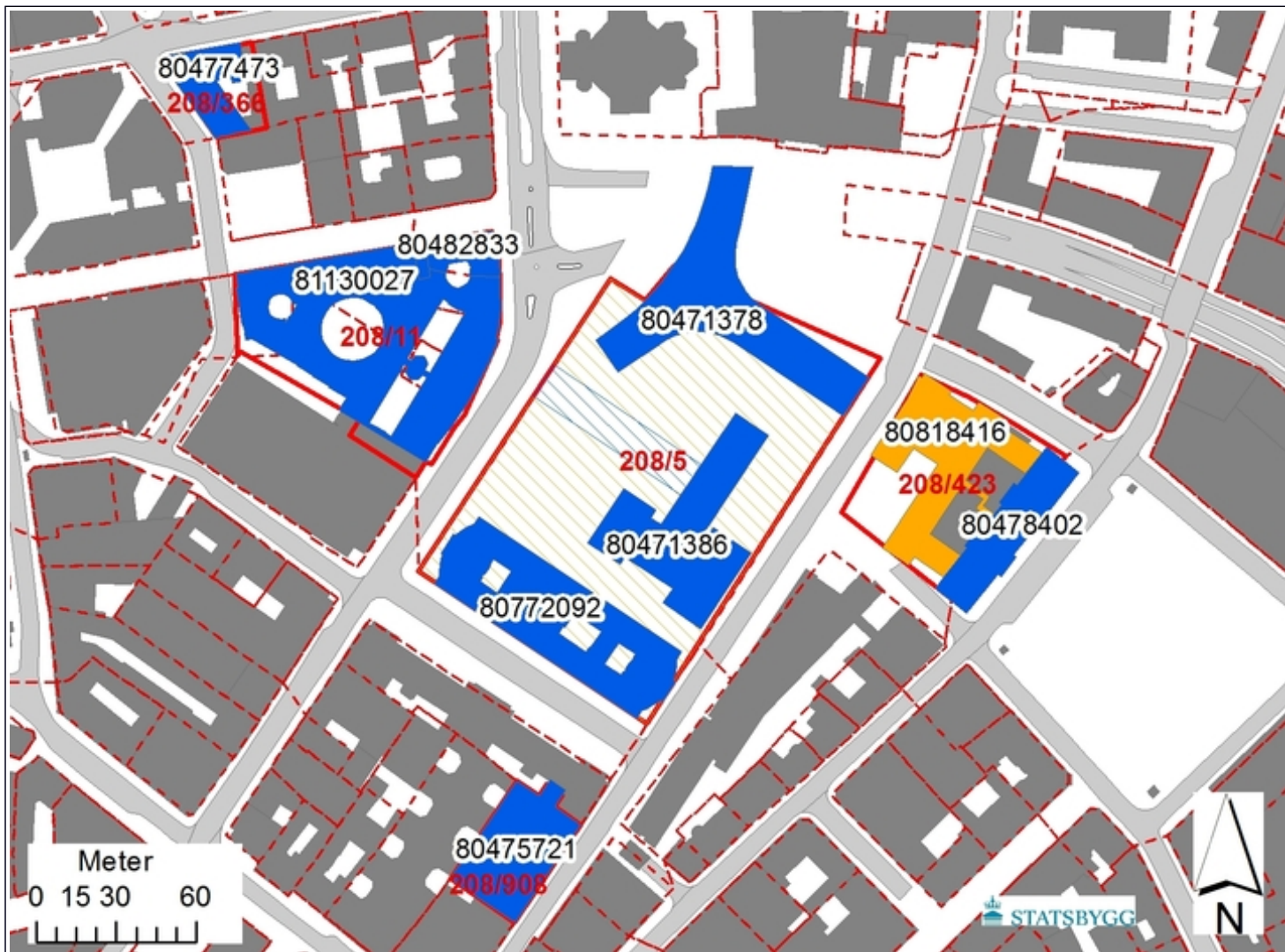

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Oslo
 Kommune: 301/Oslo kommune
 Opprinnelig funksjon: Departementskontorer
 Nåværende funksjon: Departementskontorer
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 7

Høyblokken med den gamle alléen som leder inn til hovedinngangen. Opphavsrett: Statsbygg.

Situasjonskart. Utsnittet viser komplekset Regjeringkvartalet. Grubbegt. 1 og Keyersgt. 8 (R-6) er med fordi de ofte regnes som en del av Regjeringkvartalet. Se hhv kompleks 74 og 764. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
28	GML REGJERINGSBYGNING	1898 - 1906	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80772092	208/5
29	HØYBLOKKEN	1952 - 1958	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	80471386	208/5
31	MØLLERGATA 19	1862 - 1866	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80478402	208/423
10805	R-5	1992 - 1996	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	81130027	208/11
32	S-BLOKKEN	1976 - 1978	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør	80818416	208/423
30	Y-BLOKKEN	1967 - 1969	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80471378	208/5

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å bevare bygningsmiljøet som i dag utgjør Regjeringskvartalet, bygget ut i løpet av de siste 100 årene. Vernet skal sikre bygningsmiljøets kvaliteter og enkeltobjektene arkitektur, materialbruk og detaljering.
Begrunnelse:	Regjeringskvartalet har stor symbolverdi knyttet til fremveksten og utviklingen av statsmakten i det moderne Norge. Bygningene dokumenterer ulike epokers samfunnsmessige og arkitektoniske idealer, og skiftende planer og rammebetingelser.
Omfang:	I kompleks 60, Regjeringskvartalet, omfatter fredningen/vernet både uteområder og seks av de syv bygningene som inngår i komplekset. Lindealleen foran Høyblokken som skravert i kart: verneklasse 1, fredning. Uteområdet Regjeringsparken som skravert på kart: verneklasse 2. For omfanget av fredning/vern av bygningene, se den enkelte bygningsrapport.

Beskrivelse kulturmiljø

Under dette komplekset inngår i dag syv bygninger oppført i perioden 1906-1996. Kvartalet ble planlagt som et samlet anlegg for regjeringen på slutten av 1800-tallet. Kun første byggetrinn ble realisert av den opprinnelige planen. Et helt nytt grep ble tatt for utbygging fra 1950-årene. Med unntak av Møllergata 19 er alle bygninger i kvartalet oppført for regjering og departementer.

Den gamle regjeringsbygningen, arkitekt Henrik Bull, 1906.

Gamle regjeringsbygning forteller med sin nasjonalromantiske jugendstil om ambisjonene og stilpreferansene i begynnelsen av 1900-tallet.

Høyblokken, arkitekt Erling Viksjø, 1958.

Y-blokken, arkitekt Erling Viksjø og Viksjøs arkitektkontor, 1969.

Høyblokken og Y-blokken danner en modernistisk høy-lav-komposisjon hvor Y-blokken krummer seg rundt Høyblokken og definerer parkrommet mellom byggene.

S-blokken, Viksjøs arkitektkontor, 1978.

R-4, Viksjøs arkitektkontor, 1988, med glassinnkledd broforbindelse til pressesenteret i Møllergata 17.

S-blokken og R-4 definerer byrommet ved Grubbegaten og representerer samtidig hver sin epoke. Mellom bygningene dannes et byrom (Einar Gerhardsens plass) som leder mot hovedadkomsten til Høyblokka.

R-5, arkitekt Torstein Ramberg, 1996.

R-5 avgrenser byrommet rundt Høyblokken ved Akersgata og viser en fornyet design- og kvalitetsbevissthet i offentlig byggevirksomhet.

Møllergata 19, arkitekt Jacob W. Nordan, 1866. Møllergata 19 ble opprinnelig bygget som politikammer med rettslokaler og fengsel. Bygningen ble ikke tatt i bruk som departementsbygning før i 1981.

UTEAREALENE

Dagens uteområder er resultatet av en åpen arkitektkonkurranse om Regjeringsparken i 1990. Konkurransen ble vunnet av arkitektene Lunde & Løvseth AS. Ideen omfattet både lokket over Ibsen-ringen og byrommet mellom og rundt regjeringsbygningen. Deler av parken har lange tradisjoner. Den gamle lindealleen som er innarbeidet i dagens parkanlegg, førte opprinnelig inn til det første Rikshospitalet (arkitekt C. H. Grosch) i Empirekvartalet. Som siste rest av dette anlegget gir lindetrærne Regjeringskvartalet en verdifull tidsdybde fra 1800-tallets første halvdel og frem til vår tid. Hovedgrepet i Lunde & Løvseths regjeringspark har vært å anlegge et stort, regelmessig vannspeil på hver side av disse historiske trekkene. Med dette har de ønsket å binde de ulike bygningstypene i Regjeringskvartalet sammen, samtidig som utearealet er beriket med steinheller i geometriske mønstre og ulike beplantninger.

Grubbegata 1 og R-6 (Keysers gate 8) er også departementskontorer og omtales ofte som del av Regjeringskvartalet. Disse er egne komplekser.

Eiendomshistorikk

1807-1810: "Den interimistiske regjeringkommisjon" med sete i Kristiania under ledelse av stattholderen, en tidlig prøveutgave på en norsk regjering. Regjeringkommisjonen blir oppløst 1810, og stattholderembetet overtar dens funksjoner.

1814: Egen norsk grunnlov, regjering og storting under personunion med Sverige. Departementene er spredt på flere lokaliteter i Kristiania; den viktigste er Departementsgårdene (sammenslått av tre eldre bygårder) i Dronningens gate, som blir revet i 1912 for å gi plass til Kristianias nye postkontor.

1814-1887: Diskusjon om samlokalisering av regjeringskontorene kommer i gang og varer i drøye 50 år. I løpet av denne perioden flytter deler av sentraladministrasjonen til Rikshospitalets tidligere lokaler i Empirekvartalet (Akersgata). Justisdepartementet overtar blant annet murbygningen tegnet av C. H. Grosch. Til slutt blir det enighet om at regjeringsbygningen skal oppføres på Rikshospitalets tidligere tomt i Empirekvartalet.

1862-1866: Kristiania kommune oppfører en fengselsbygning med politi- og rettslokaler i Møllergata 19 (arkitekt J. W. Nordan).

1887: Første arkitektkonkurranse om regjeringsbygningen.

1891: Andre arkitektkonkurranse om regjeringsbygningen. Arkitekt Stener Lenschow vinner med et utkast i nyrenessansesstil og en H-formet planløsning.

1898-1906: Da bevilgningene til byggarbeidene kommer, må arkitekt Lenschow trekke seg som utførende arkitekt på grunn av helseproblemer. Arkitekt Henrik Bull, som kom på andre plass i arkitektkonkurransen, overtar prosjektet. Planløsningen blir beholdt, men uttrykket blir gjort om til nasjonalromantisk jugendstil. Sydflyøyen på den planlagte H-formete regjeringsbygningen blir oppført, mens resten av planen blir utsatt grunnet mangel på ressurser. Slik blir store deler av Empirekvartalet, som skulle gi plass til regjeringsbygningen, stående.

1905: Unionsoppløsning. Antall departementer øker.

1939: Planene om et stort H-formet regjeringsanlegg i jugendstil er blitt umoderne, og det blir arrangert en ny arkitektkonkurranse om "kontorbygg for staten". Også konkurransetemaet signaliserer endring i holdninger: "fra fordums pomp og prakt til moderne pragmatisme". Ingen vinner blir kåret, da man anser sammenbindingen mellom de ulike byggeepokene som utfordrende. Debatten om å finne en annen og mer egnet tomt for oppføringen av regjeringskontorene blusser opp igjen. Fire forslag blir likt premiert og går videre til omkonkurranse; både Ove Bang og Erling Viksjø er med blant disse. Andre verdenskrig gjør at byggesaken stilles i bero i ytterligere fem år.

1946: Ove Bang dør uventet i 1942. Omkonkurransen blir aldri avviklet, men etter omjuryering blir et av de innsendte forslagene fra 1939/40 plukket ut for videre bearbeiding, og ansvaret for videre prosjektering tilfaller Erling Viksjø (1910 - 71). Prosjektet skal bygges i tre trinn: Første trinn er Høyblokken, neste trinn Y-blokken og siste byggetrinn er en blokk på motsatt side av Grubbegata som aldri blir oppført som planlagt.

1952-1958: Høyblokken blir oppført. Rikshospitalets hovedbygning i mur, som lå mot Grubbegata og er tegnet av arkitekt Grosch, blir revet i 1954. Lindealléen i Empirekvartalet, som fører fra Akersgata til inngangen av Høyblokken, blir bevart. Militærhospitalet, som ligger på hjørnet av Akersgata og Teatergata, blir demontert i 1962 og flyttet til Grev Wedels plass 1.

1967-1969: Y-blokken, som er en del av planen i Viksjøs konkurranseutkast, blir oppført.

1973-1976: Bygningsrådet i Oslo erklærer politistasjonen i Møllergata 19 som bevaringsverdig i 1973, og reguleringen blir stadfestet i 1976.

1976-1978: Fengselsfløyen til Møllergata 19 blir revet og S-blokken blir oppført på tomten. Ideen til bygningen var med i Viksjøs konkurranseutkast.

1978-1981: Etter at politiet flytter ut, blir Møllergata 19 totalrehabiliteret og knyttet til S-blokken.

1985-1988: R-4 blir oppført. Ideen til denne bygningen var også med i konkurranseutkastet fra 1939.

1985-1986: Forhandlinger med Oslo kommune om Dittenkvarialet. Forslag til utforming av R-5 blir utarbeidet.

1988-1990: Påbygging av Høyblokken.

1990: Arkitektkonkurranse om Regjeringsparken. Utkastet til Lunde & Løvseth AS blir lagt til grunn for videre bearbeidelse.

1992-1996: R-5 blir oppført. (Arkitekt Torstein Ramberg).

1994-1996: Regjeringsparken blir etablert.

2009-2012: R-6 blir oppført. (BA Arkitekter AS / Narud Stokke Wiig).

Verneverdige bygg

Byggnr: 28
GAB nr: 80772092
Navn: GML
REGJERINGSBYGNING
Oppført: 1898 - 1906

Byggnr: 29
GAB nr: 80471386
Navn: HØYBLOKKEN
Oppført: 1952 - 1958

Byggnr: 30
GAB nr: 80471378
Navn: Y-BLOKKEN
Oppført: 1967 - 1969

Byggnr: 31
GAB nr: 80478402
Navn: MØLLERGATA 19
Oppført: 1862 - 1866

Byggnr: 32
GAB nr: 80818416
Navn: S-BLOKKEN
Oppført: 1976 - 1978

Byggnr: 10805
GAB nr: 81130027
Navn: R-5
Oppført: 1992 - 1996

Utomhusanlegg

Elementnr: 001
Elementnavn:
Regjeringsparken
Beskrivelse:
Regjeringsparken er et resultat av en åpen arkitektkonkurranse i 1990, som ble vunnet av arkitektene Lunde & Løvseth AS. Utearealene sto ferdig i 1996. Hovedgrepet i utformingen har vært å bevare den gamle alleen fra Akersgata mot Høyblokken. På begge sider av bygningen er det etablert vannbasseng som Høyblokken speiler seg i og som formmessig strammer opp plangrepet. Torgets overflater er bearbeidet og har geometriske mønstre i helleleggingen. Også gatemøblene er en del av designen; de skulpturelt utformede lysmastenes plassering understreker plassens form.

Høyblokken med den gamle alléen som leder inn til hovedinngangen.
Opphavsrett: Statsbygg.

Store vannspeil foran Høyblokken gir liv til plassen. Opphavsrett:
Statsbygg.

Bildet er tatt i vestlig retning og viser hvordan Y-blokkens karakteristiske
fasade til høyre danner et rom mot Høyblokken til venstre i bildet.
Opphavsrett: Statsbygg.

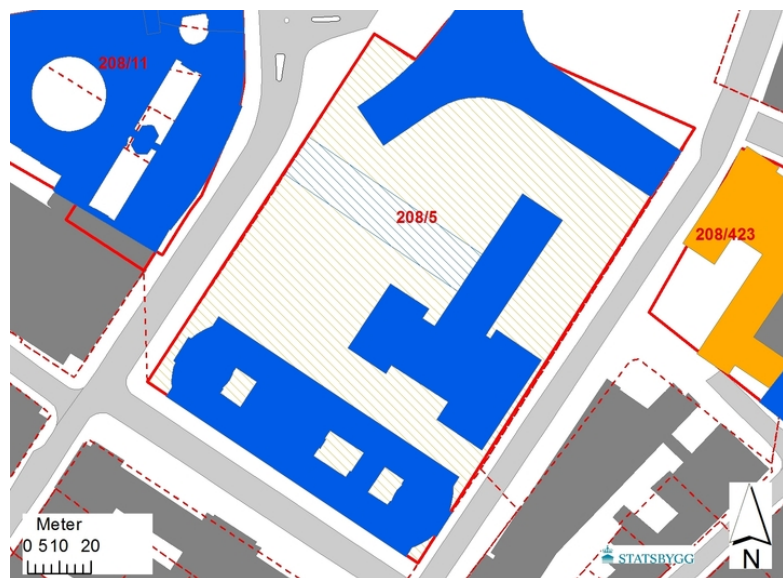

Regjeringsparken. Steinmønster avsluttes mot Akersgata og Y-blokken.
Opphavsrett: Statsbygg.

Y-blokken sees til venstre i bildet, med Høyblokken og G-blokken i bakgrunnen. Opphavsrett: Statsbygg.

Erling Viksjøs opprinnelige modell av Regjeringsskivalet. Opphavsrett: Leif Anker.

Utomhus: Regjeringsskivalet parken vernes og lindealleen fredes. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 28 GML REGJERINGSBYGNING

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80772092
Gnr/bnr:	208/5
Oppført:	1898 - 1906
Byggherre:	Den norske stat
Arkitekt:	Henrik Bull
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Regulert: Bygget inngår i regjeringskvartalet som er regulert under en egen soneplan for området. Ref. s2255 fra 28. juli 1977, samt endring av reguleringsplan s2937 av 1987. Området er regulert som tomt for offentlig bygning.
Vernestatus:	Annet vern: Oppført på Byantikvarens gule liste

Utsnitt situasjonskart. Ophavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er oppført i jugendstil i perioden 1898-1906 og er på fem etasjer med en inntrukket sjette etasje tilføydd i 1974-76 og ikke sees fra gateplan. Fasadene er kledd med råkopp, og interiørene er rikt dekorert med jugendornamentikk med motiver fra nordisk flora og fauna.

Sammendrag bygningshistorie

G-blokken, med adresse Akersgata 42, ble oppført i 1898-1906 i sørenden av Empirekvartalet, tomten til det gamle rikshospitalet.

Prosessten startet allerede i 1874, da det ble nedsatt en komité som utredet behovet for nye regjeringskontorer. I 1887 vant arkitekt Stener Lenschow konkurransen om nytt regjeringsbygg med et utkast i nyrenessansesstil og H-formet planløsning. Dagens G-blokk (G for Gamle regjeringsbygning) er en av fløyene i denne H-formete planen og det eneste som ble oppført av vinnerutkastet.

Arkitekt Lenschow måtte trekke seg på grunn av sykdom, og prosjektet ble overtatt av Henrik Bull. Bull beholdt planløsningen, men bygningen ble oppført i jugendstil. Arkitekt Bull tegnet også alt interiør, fra kontormøbler til dørvidere og lysarmatur. Bygningen er kanskje den mest gjennomførte innen norsk jugendarkitektur.

Da bygningen sto ferdig, var det bare Finansdepartementet, Arbeidsdepartementet og Statsrådssekretariatet som fikk plass, mens de andre syv departementene holdt til i andre lokaler. Gjennom årene har flere departementer og andre instanser, blant annet Riksantikvaren (1924-45), holdt til i bygningen. Statsministerens kontor hadde lokaler i andre etasje fra 1951 og fram til Høyblokken sto ferdig i 1958. I dag holder Finansdepartementet til i bygningen.

Kilder:
Regjeringskvartalet 1906-1996. Statsbygg.
Statens sentrale bygninger i Noreg 1536-2007. FAD.
Den gamle regjeringsbygningen 100 år. Finansdepartementet 2006.

Bygningshistorikk

1898	1906	Bygningen oppføres i sydenden av tomta hvor det gamle rikshospitalet sto. Bygningen er den sydlige fløyen i et planlagt H-formet kompleks, som aldri ble fullført.
1970		På initiativ fra statsminister Trygve Bratteli ble også nordfasaden innkledd med naturstein. Fasadekledning var opprinnelig utelatt i påvente av videre utvidelser.
1974	1976	Et påbygg med 60 kontorer blir tilføydd på toppen av bygningen.
1980	2000	Store vedlikeholdsarbeider blir gjennomført med fokus på å tilbakeføre interiørene til sin opprinnelige utforming. En av de fire opprinnelige lysgårdene blir bygget inn med glass.

Vern

Formål:	Formålet er å frede den gamle regjeringsbygningen som et sentralt verk innen norsk jugendarkitektur og en viktig historisk kilde om oppbyggingen av norsk sentraladministrasjon. Bygningen er den første som ble formålsbygd for den norske sentraladministrasjonen.
Begrunnelse:	Den gamle regjeringsbygningen fra 1906, det første byggetrinn i det som i dag utgjør Regjeringskvartalet, er et påkostet signalbygg for sin tid. Bygningen har svært høy arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi og fremstår som en godt bevart bygning med autentisk preg. Bygningen har også en viktig rolle i statsforvaltningens historie.
Omfang:	Eksteriør og interiør. For påbygg toppetasje fra 1976 omfattes eksteriøret, men ikke interiøret. Fredningen omfatter også løst og fast inventar listet opp i Inventarliste datert 12.01.2011.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 28 GML REGJERINGSBYGNING

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Interiør

Interiørnr: 01

Interiørnavn:

Finansministerens kontor

Beskrivelse: Dette rommet er tilbakeført til sin opprinnelige jugendinspirerte dragestil i løpet av 1980 og 90 årene.

Interiørnr: 03

Interiørnavn: Tidligere statsministerens kontor

Beskrivelse: Detalj fra dør til rommet som var statsministerens kontor i perioden 1951-58.

Interiørnr: 02

Interiørnavn:

Finansministerens møterom

Beskrivelse: Rommet ligger ved siden av finansministerens kontor. På veggen henger bilder av tidligere finansministre. Rommet har flotte detaljer og jugendornamentikk.

Interiørnr: 04

Interiørnavn:

Trappeoppgang, nord.

Beskrivelse: Det midtre trappeløpet er en pusset trappeshall med klebersteinsdetaljer.

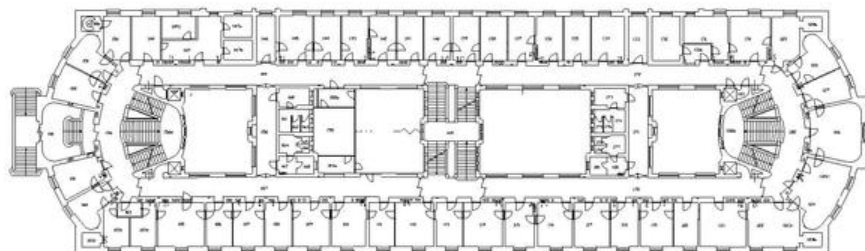
Sørfasaden til Gamle regjeringsbygning, også kalt G-blokken.
Opphavsrett: Statsbygg.

Bildet er fra ca. 1930. Opphavsrett: Neupert, Oslo.

BYGNING 28 GML REGJERINGSBYGNING

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

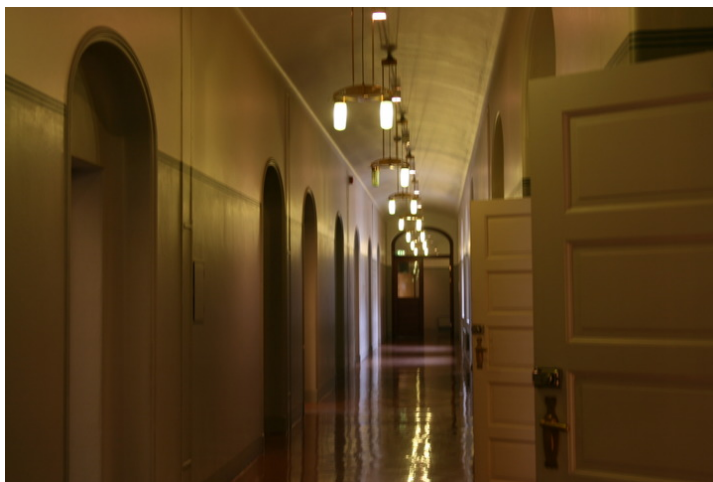
Plantegning 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangen mot Akersgaten. Opphavsrett: Jiri Havran.

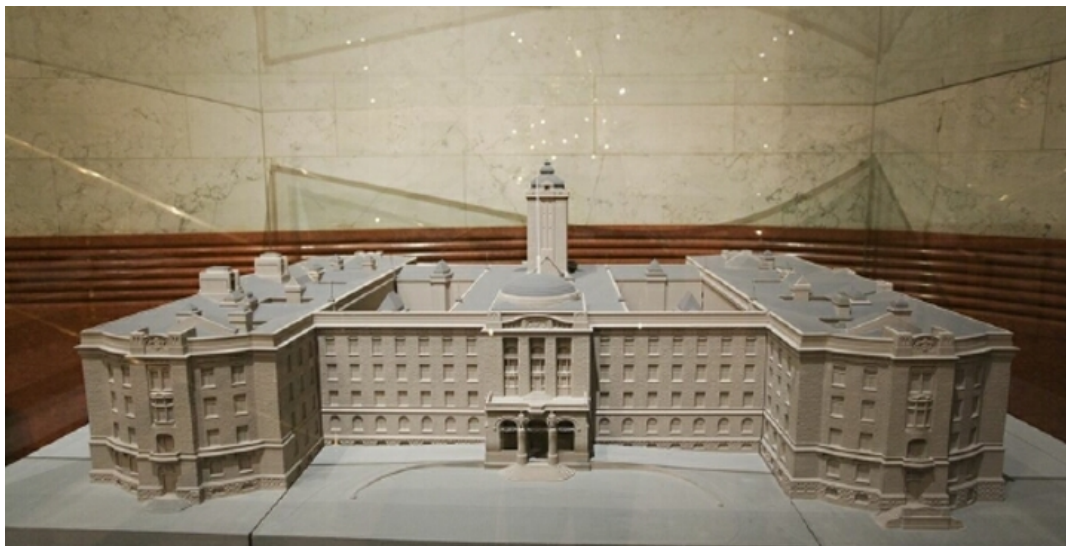
Ny toppetasje over hele bygningen ble bygget på i 1974-76. Opphavsrett: Statsbygg.

Korridor i 3. etasje med originale taklamper. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 28 GML REGJERINGSBYGNING

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Modell av den gamle regjeringsbygningen slik Henrik Bull tegnet den. Bare sydflyen ble bygget. Opphavsrett: Leif Gabrielsen.

Trappen opp fra hovedinngangen. Opphavsrett: Jiri Havran.

Bygningen har et detaljningsnivå ned på dekor i gulv i trappeoppgangene. Opphavsrett: Statsbygg.

Inngangsdøren fra Grubbegata er ikke i bruk i dag. Opphavsrett: Statsbygg.

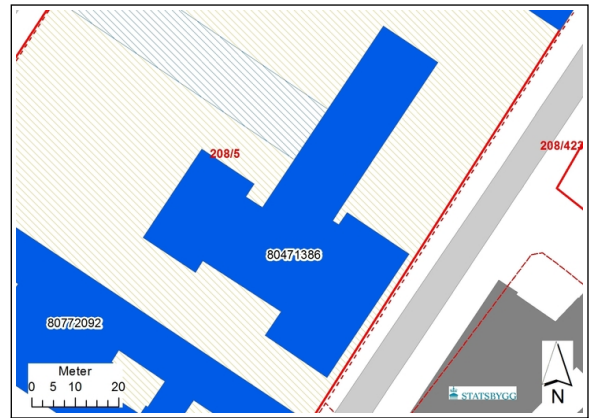
Tverrgående trappehall midt i bygningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Interiørdetaljer er godt tatt vare på. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80471386
Gnr/bnr:	208/5
Oppført:	1952 - 1958
Byggherre:	Den norske stat
Arkitekt:	Erling Viksjø
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Regulert: Høyblokken er regulert til bruk som offentlig bygning, og er innlemmet i soneplanene s2104 (1976), s2255 (1977) og endring av reguleringsbestemmelsene s2937 (1987).
Vernestatus:	

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Høyblokken - midtpunktet i bygningsmiljøet som utgjør Regjeringskvartalet - består av en høy og en lav del. Den lave delen består av en stor åpen kantine mot Grubbegata og en noe mindre del mot Akersgata, opprinnelig med møterom. Høyblokken er blant de tidligste lamellblokkene med modernistisk uttrykk i Norge. Bygningens design er tydelig inspirert av arkitektene le Corbusier og Oscar Niemeyer: et stramt volum løftet over bakken. 1. etasje er inntrukket slik at søylene blir eksponert; til å begynne med var bakkeplanet delvis åpent slik at man kunne gå og kjøre bil under Høyblokken.

Fasadene er utført i naturbetong og formet som repeterende ruteraster. Arkitekt Viksjø skapte og patenterte den såkalte naturbetongen der elvegrusen i betongen blir frilagt i overflaten ved hjelp av sandblåsing. Vindusfelt med listkledd blindfelt nederst ligger noe dypere i fasaden slik at ruterasteret fremheves i relieff. Høyblokkens fasadeuttrykk er i mange sammenhenger fremhevet som et symbol på likhetsidealet i den fremvoksende velferdsstaten. Rasterfasaden er godt bevart; vindusfeltene i teak er originale.

Høyblokken kjennetegnes også ved omfattende bruk av integrert kunst. Både gavlfasader og innvendige trafikkarealer er smykket med dekorasjoner/bilder i veggoverflatene i sandblåst naturbetong utført av Carl Nesjar. Viksjø har selv tegnet piktogrammene på de vinduløse fasadene på syd- og nordveggen. I vestibylen og hovedtrapperommet er dekorasjonene etter forlegg av Kai Fjell, Inger Sitter, Carl Nesjar, Pablo Picasso, Odd Tandberg, Tore Haaland og Erling Viksjø.

Høyblokken er blitt påbygd i 1988-90 og består i dag av 17 etasjer samt teknisk takoppbygg og to kjelleretasjer. Relativt omfattende, innvendige ombygginger / oppgraderinger er foretatt i perioden 1995-1998. Det robuste formkonseptet har tålt både gjenbygging av åpningen på bakkeplan (1969-70) og påbygging med 16. og 17. etasje (1988-90). Eksteriøret til påbygget støtter den opprinnelige utformingen og signaliserer et nytt tidslag.

I 1. etasje hvor det opprinnelig var åpent er vestibylen. Her har de opprinnelige søylene relieffdekorert overflate. Den tidligere inngangsdøren eksisterer fremdeles. Heisfrontene er av nyere dato. Kantineområdet er til dels renoveret; blant annet er varmekildene under vinduene kasset inn, kjøkkensone etablert og en egen røykeavdeling. Mange opprinnelige bygningsdeler, som himlingsflåtene, er bevart. Et prøvelfelt for overflatedekor er bevart i korridoren bak heisen.

I 3. til 12. etasje er det gjort varierende grad av planendringer og utskiftninger av bygningsdeler. Nordenden av 5. etasje fremhever seg som godt bevart med originale innervegger, dører og glassfronter mot trafikkarealet og kun mindre ombygging nærmest gavlen. Midtpartiet av 9. etasje fremhever seg som godt bevart; de fleste skillevegger mellom kontorene, kontordører, toalettører (med skilting og beslag) og mye listverk er originalt.

Det tidligere heismaskinrommet på taket, som både er omtalt som pæreformet og som «fiolinkassen», er beholdt og inngår i interiøret i både 16. og 17. etasje fra 1988-90. I dette rommet er det blant annet bitrapp, heis, toaletter og garderober i 17. etasje. Yttersiden er dekket med skifer og vender blant annet ut mot møterom og statsministerens eget kontor i 17. etasje. Det er tatt utgangspunkt i heismaskinrommets form og laget et sammenhengende bølgende bånd som går gjennom hele 17. etasje. Ulike elementer, også møbler, er med på å danne dette båndet. Gulv, trapp og buet vegg er i skifer mot en lys grå spilehimling og mørkegrå fasadeprofiler. Spesialtegnede møbler fra utvidelsen i 1988-90 er supplert med nye spesialtilpassede møbler fra et omfattende rehabilitering og oppussing i 1995-98 hvor også 14. etasje ble innlemmet i SMK. Material- og fargebruk er delvis videreført fra utvidelsen i 1988-90 og delvis ny med nye, tilpassede elementer.

Sammendrag bygningshistorie**Kilder:**

Statsbyggs ferdigmelding nr. 360/1990 og 554/1998.

Regjeringskvartalet 1906-1996. Statsbygg.

Arkitekt Erling Viksjø. Utstillingskatalog. Norsk Arkitekturmuseum, 1999.

Mot en ny syntese. Erling Viksjøs regjeringsbygning. Artikkel av Norberg-Schultz i Bonytt nr. 3-1959.

Bygningshistorikk

1939		Arkitektkonkurranse om "kontorbygg for staten". Ingen vinner ble kåret, men fire forslag ble likt premiert og omkonkurranse planlagt. Med krigen ble arbeidet liggende.
1946		Planlagt omkonkurranse ble aldri gjennomført. Arkitektene Ove Bang og Erling Viksjø var blant de premierte fra 1939/40. Etter Ove Bangs uventede død i 1942, overtok Erling Viksjø sammen med to kolleger (Sofus Hougen og Odd Børgrud Pedersen) Bangs kontor. Viksjø startet for seg selv i 1946 og ble samme år, etter en omjuryering, valgt til utførende arkitekt for utbyggingen av Regjeringskvartalet.
1952	1958	Høyblokken blir oppført. Lindealléen som nå fører fra Akersgata til inngangen av Høyblokken ble bevart fra Empirekvartalet.
1969	1970	Den åpne første etasjen på bakkeplan ble bygget igjen i forbindelse med oppføring av Y-blokken.
1988	1990	I 1988 ble det besluttet å bygge på to fulle etasjer med nye kontorer for statsministerens administrasjon samt møtelokaler for regjeringen. Arbeidene ble avsluttet i 1990. Utførende arkitekt var Viksjøs arkitektkontor AS. Interiørarkitekt Bitten Hopstocks kontor sto for innredningen; interiørarkitekt Terje Hope tegnet de spesialtilpassede møblene. Det tidligere heismaskinrommet, som både er omtalt som pæreformet og som «fiolinkassen», er beholdt og inngår i interiøret i både 16. og 17. etasje. I dette rommet er det blant annet bitrapp, heis, toaletter og garderober i 17. etasje. Yttersiden er dekket med skifer og vender blant annet ut mot møterom i 16. etasje og statsministerens eget kontor i 17. etasje. Arkitekten/interiørarkitekten tok utgangspunkt i heismaskinrommets form og laget et sammenhengende bølgende bånd som går gjennom hele 17. etasje. Ulike elementer, også møbler, er med på å danne dette båndet.
1995	1998	"Rokeringsprosjektet". Statsministerens kontor fikk større areal ved at 14. etasje ble innlemmet og en tidligere terrasse i 16. og 17. etasje ble bygget inn. Utvidelsen ga økt møteromskapasitet, nytt presserom, større forværelse for statsministeren, tilbakeføring av venterom for statsministeren, nye datarom, utvidet arkiv og flere kontorer. Store deler av 14. og 15. etasje samt sydenden av 16. etasje ble bygget om. I 17. etasje ble eksisterende material- og fargebruk videreført og nye elementer tilpasset. I 16. etasje ble blant annet skifer på gulv, trapp og buet vegg, lys grå spilehimling og mørkegrå fasadeprofiler bevart. Det ble tegnet nye møbler for SMK, samtidig som en del møbler fikk videre bruk, blant annet spesialtegnede salongmøblemene i 17. etasje og møbler i statsrådsalen. Viksjøs Arkitektkontor, arkitektkontoret Torstein Ramberg AS, interiørarkitektene Merethe Beyer og Berentsen & Tveter var involvert i prosjektet.
2000		Ombyggingen av den store kantinen på bakkeplan ble ferdigstilt.
2002		13. etasje ble innlemmet i Statsministerens kontor (SMK).

Vern

Formål:	Formålet er å frede Høyblokken som et sentralt element i Regjeringskvartalet og som en forseggjort representant for moderne kontorbyggs tidligste epoke. Vernet skal sikre Høyblokkens opprinnelige arkitektur og integrerte kunst i hele hovedtrappeløpet og på gavlfasadene.
Begrunnelse:	Høyblokken har svært høy arkitekturhistorisk verdi og symbolverdi. Utformingen, detaljeringen og materialvalgene viser hvordan kvalitetsbevisstheten har kommet til uttrykk under en periode preget av likhetsidealer og nøkternhet. Omfattende bruk av integrert kunst hever bygningens kunsthistoriske verdi ytterligere. Til tross for senere endringer har bygningen høy grad av autensitet. Bygget er det viktigste signalbygget i Regjeringskvartalet. De påbygde etasjene (16. og 17. etasje) har integrert den organiske formen til takoppbygget for tekniske installasjoner fra Viksjøs opprinnelige bygg og omslutter i dag trapperom, gangsoner og garderobeareal. Veggene (mot møterom/Statsministerens kontor) er utvendig kledd med skifer.
Omfang:	Fredningen omfatter hele ekstriøret. Fredningen omfatter deler av interiøret: Hovedtrapperommet (gjennom alle etasjer), opprinnelige bygningsdeler og overflater i 1. etasje inkl. kantine og gangsoner, nordre del av 5. etasje med utvidet midtgang, midtre del av 9. etasje, hovedtrapperommet i 16. og 17. etasje inkludert gangsoner og bro knyttet til den organiske formen etter Viksjøs opprinnelige bygg som omslutter det. Verneklasse 2: Møbler spesialtegnede til SMK. Se egen inventaroversikt, datert 23.11.2011. Eldre møtebord og stoler i møterom 1, 16. etasje, skal tilbakeføres Gml. regjeringsbygning (G-blokken) hvis de ønskes skiftet ut.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

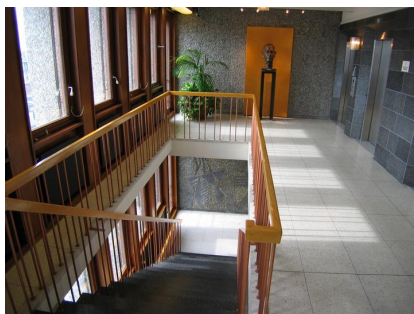
Interiørnr: 01
Interiørnavn:
Hovedinngang
Beskrivelse:
Hovedinngangen i første etasje hvor det er integrert kunst i naturbetong på to veggflater.

Interiørnr: 02
Interiørnavn: Kantine
Beskrivelse: Kantina ligger i en paviljong mot Grubbegata. Serveringsdelen ble modernisert i år 2000, men kantina har beholdt sitt opprinnelige arkitektoniske preg.

Interiørnr: 04
Interiørnavn:
Trappeoppgang
Beskrivelse: Trappeløpet fra 2. - 15. etasje er lite forandret fra sitt originale interiør. Heisfronter og brannsikre dører inn til kontorkorridorene er skiftet i årenes løp.

Interiørnr: 05
Interiørnavn: Vegg i trappeoppgang
Beskrivelse: En av tegningene av Picasso som er overført til naturbetongvegg i hovedtrappeløpet av kunstneren Carl Nesjar.

BYGNING 29 HØYBLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Høyblokken under oppførelse. Rikshospitalets gamle bygninger er ennå ikke revet. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasaden mot syd med sine karakteristiske sandblåste relieffer i betongveggen. Opphavsrett: Statsbygg.

Høyblokken sett fra Grubbegata i retning nordvest. I forgrunnen den lave kantinedelen på en etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Høyblokkens østfasade med inngangspartiet fra Grubbegata. Kantinen til venstre. Bak den skimtes Gamle regjeringsbygning. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 29 HØYBLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Hovedinngangsrommet med betongkunst etter forlegg av Kai Fjell. Hannah Ryggens teppe "Vi lever på en stjerne" var bestillingsverk til Høyblokken. Opprinnelig var det gjennomkjøring her på gatenivå. Opphavsrett: Statsbygg.

Trappeløpet med betongkunst begynner i 2. etasje og går opp til 15. etasje. Trappeavsatsen i 2. etasje deles av med en dør ut til en enklere trapp som leder til 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

5. etasje. Opprinnelig kontorstruktur med utvidet midtgang. Opphavsrett: Statsbygg.

9. etasje. Kontorkorridor. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 29 HØYBLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

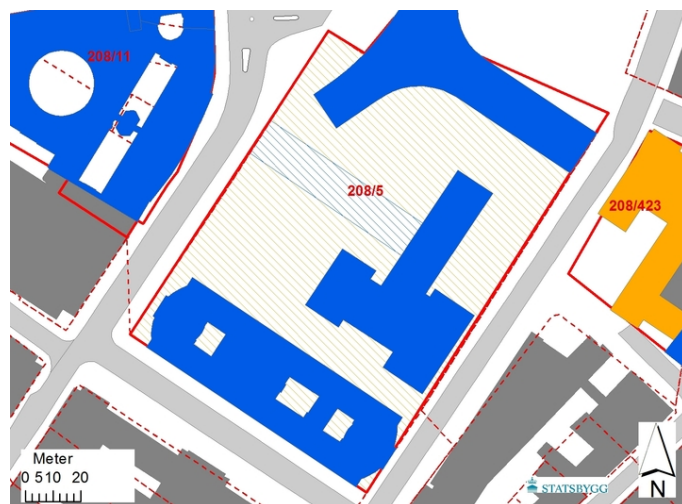
Møbler i salongen i 17. etasje er tegnet av Terje Hope. Hvert bord er individuelt utformet. Opphavsrett: Statsbygg.

Stolene til statsrådssalen er designet av Terje Hope. Opphavsrett: Statsbygg.

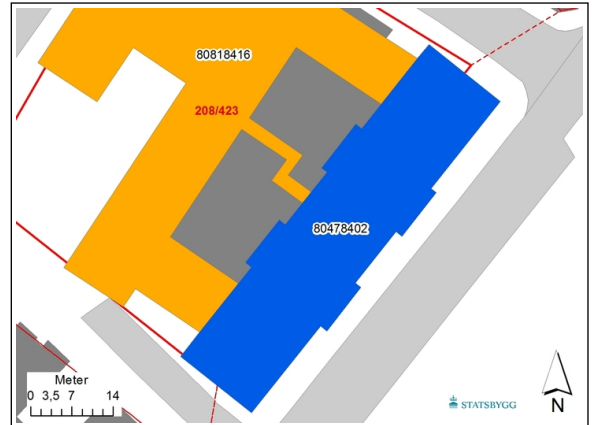
Repeterende ruteraster i fasadene både mot Akersgata og Grubbegata. Vindusfeltene i teak er originale. Opphavsrett: Statsbygg.

Utsnitt situasjonskart. Av uterområder er Regjeringsparken vernet og lindealléen fredet. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80478402
Gnr/bnr:	208/423
Oppført:	1862 - 1866
Byggherre:	Kristiania kommune
Arkitekt:	Jacob Wilhelm Nordan
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Møllergt. 19 er regulert til spesialområde bevaring og bruksregulert som offentlig bygning Ref. stadfestet plan 1976 (jfr. s-2104)
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Byantikvarens gul liste

Utsnitt situasjonskart. Ophavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Møllergata 19 er en sentralsymmetrisk murbygning fra 1866. Bygget var tidligere Oslos hovedpolitistasjon og er ett av de sentrale historiske monumentalbyggene i Oslo. Bygningen har i dag tre etasjer som hviler på en markant sokkeletasje. Midtpartiet er fremhevet og markeres både ved fremskutt fasadeliv og større høyde. Klokketårnet, som er tilført senere over inngangspartiet, markerer midtaksen ytterligere.

Med den imponerende plasseringen over Youngstorgets basarer ruver bygningen i bybildet og er av vesentlig betydning for Youngstorgets enestående kvalitet som plassrom.

Kilder:
SBED ferdigmelding 264.

Sammendrag bygningshistorie

Bystyret besluttet 15. november 1862 å oppføre en fengselsbygning med politi- og rettslokaler på tomten Møllergata 19. Eiendommen hadde vært i byens eie siden midten av 1600-tallet og ble frem til 1811 benyttet som gravplass for beboere i forstedene (Vaterland kirkegård). 22 år tidligere hadde stadskonduktør Chr. H. Grosch foreslått byens rådhus reist på samme sted.

Arkitekt Jacob Wilhelm Nordan (1824-92) fikk arkitektoppdraget, og i november 1866 sto bygningen ferdig til å tas i bruk. Til da hadde politiet hatt sin hovedstasjon i den gamle rådhusbygningen, Rådhusgata 7. Både politikammeret og fengselet ble senere utvidet. Et fotografi fra 1866 viser at politikammerets sidepartier var på bare en etasje. I 1876 ble det bygget på til tre etasjer. Det ble foretatt en ny utvidelse av fengselsbygningen i 1896-97. Møllergata 19 var en avdeling av Kretsfengselet og ble eid og drevet av kommunen med tilskudd fra staten.

Politistasjonen i Møllergata 19 ble erklært bevaringsverdig av bygningsrådet i 1973, og regulering til spesialområde bevaring ble stadfestet i 1976. Fengselet ble revet i 1976 for å gi plass til den nye S-blokka. Politistasjonen ble tatt i bruk som departementskontorer i 1981.

Det er spesielt politistasjonens rolle under siste verdenskrig som har gitt Møllergata 19 en plass i Norges historie. Allerede 10. april 1940 kom de første politiske fangene til Møllergata. Først satt politiske og andre fanger om hverandre i fengselet. Etter hvert ble fem celler tatt i bruk av tyskerne, og i august 1940 ble hele fengselet overtatt av tyskerne. Mange kjent personligheter innen norsk kulturliv satt her under krigen; en av dem var dikteren Arnulf Øverland.

Etter norske regler var det plass til 145 fanger, men tyskerne hadde til tider opptil 550 fanger i Møllergata. Fangene satt gjerne her mens de ventet på å bli avhørt på Victoria terrasse, men ofte foregikk det også avhør i fengslet. Om morgenen 9. mai 1945 overga Vidkun Quisling seg til norske myndigheter på trappa foran Møllergata 19 etter Tysklands kapitulasjon.

Bygningshistorikk

1862	1866	Oppføring av fengselsbygning med politi- og rettslokaler på tomten Møllergata 19 - "Vaterland kirkegaard" - etter tegninger av arkitekt Jacob Wilhelm Nordan (1824-92).
1876	1897	Politi- og rettslokalene viste seg snart å være for små, og allerede i 1876 ble det bevilget penger til å bygge en tredje etasje på politibygningen. Her ble det plass, ikke bare til politi og byrett, men også til byskriveren og sunnhetskommisjonen. Fengselsdelen ble utvidet i 1896-97.
1940	1945	Møllergata 19 fortsatte å være Oslo-politiets hovedkontor helt til det nye politihuset i Grønlandsleiret ble tatt i bruk i 1978. Møllergata 19 ble brukt som fengsel for politiske og andre fanger under hele 2. verdenskrig. Fra august 1940 ble hele fengslet overtatt av tyskerne. Etter norske regler var det plass til 145 fanger, men til tider satt opptil 550 mennesker her. Om morgenen 9. mai 1945 kunne flere fanger se fra sine cellevinduer hvordan Vidkun Quisling på trappa foran Møllergata 19 overga seg til norske myndigheter etter Tysklands kapitulasjon.
1973	1976	Bygningsrådet i Oslo erklærte Møllergata 19 som bevaringsverdig i 1973, og regulering til spesialområde bevaring ble stadfestet i 1976.
1978	1981	Etter at politistasjonen flyttet ut i 1978 ble det igangsatt rehabilitering for å innlemme bygningen i Regjeringskvartalet. Man søkte i samråd med de antikvariske myndigheter å bevare mest mulig av bygningens opprinnelige karakter, både i detaljer og rominndeling. Rehabiliteringen av hovedbygningen var ferdig i 1981 og ga Møllergata 19 ny verdighet (totalrehabilitert). Arkitekt under rehabiliteringsprosessen var Viksjø Arkitektkontor AS.

BYGNING 31 MØLLERGATA 19

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Vern

Formål:	Formålet er å ta vare på Oslos tidligere hovedpolitistasjon - nå en del av Regjeringskvartalet - som et av Oslos sentrale historiske monumentalbygg og som en kunnskapskilde om okkupasjonstiden under 2. verdenskrig.
Begrunnelse:	Møllergata 19 har høy arkitekturhistorisk verdi og meget høy symbolverdi som politistasjon under siste verdenskrig. Bygningen danner en viktig fondvegg for Youngstorget slik den er plassert symmetrisk over basarhallene. Rehabiliteringen, som Møllergata 19 gjennomgikk da bygget ble innlemmet i Regjeringskvartalet i 1981, har i stor grad bevart byggets opprinnelig karakter, både i detaljering og rominndeling.
Omfang:	Fredningen omfatter eksteriøret. Av interiør omfatter fredningen hovedstruktur, originale bygningsdeler i kjeller, inkludert to smijernsovner, baktrappeløpene gjennom alle etasjer (én i nordøstre fløy og én i sørvestre fløy), korridorene i hele bygningens lengde i 1., 2. og 3. etasje samt følgende rom: vestibyle 110, møterom 104M, 120M, 207, 226, 227, 230 og forhall 208.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 01

Interiørnavn: Kjeller/kantine

Beskrivelse: Det tidligere fengselslokalet er nå restaurert og omgjort til kantine.

Bildet viser bygningens monumentale fasade sett fra Youngstorget i retning vest. På nedsiden av bygningen ser man de karakteristiske basarene. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot nord. Opphavsrett: Statsbygg,

BYGNING 31 MØLLERGATA 19

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Bildet viser sørenden av bygget mot Eva Kolstads gate. Møllergata 19 er bygget sammen med S-blokka, og dette ble gjort i 1976-1978. Opphavsrett: Statsbygg.

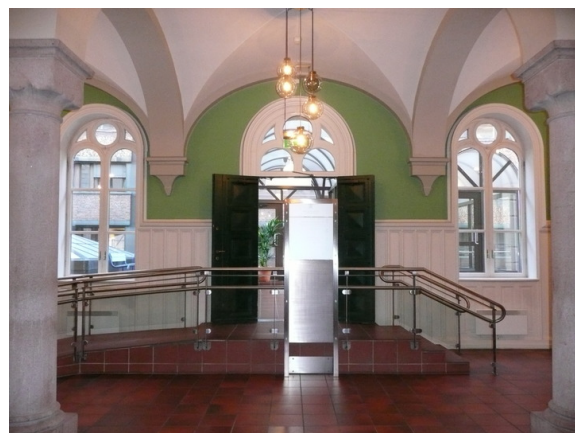

Fasade mot vest hvor Møllergata 19 er forbundet med S-blokka. Opphavsrett: Statsbygg.

MØLLERGATA 19 PLAN 1.ETG. TEGNINGSNR: A00-102
VKSJØ25 ARKITEKTKONTOR AS APRIL 2001

Plantegning 1. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Det er inngangen direkte fra S-blokka som benyttes i dag. Opphavsrett: Statsbygg.

MØLLERGATA 19 2. ETG.

Plantegning 2. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Kontorkorridor etter siste rehabilitering. Opphavsrett: Statsbygg.

MØLLERGATA 19 PLAN 3. ETG. TEGNINGSNR: A00-104
VIKSJØS ARKITEKTKONTOR AS APRIL 2001

Plantegning 3. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Nisje med ovn for opprinnelig oppvarming i kjelleretasjen. Opphavsrett: Statsbygg.

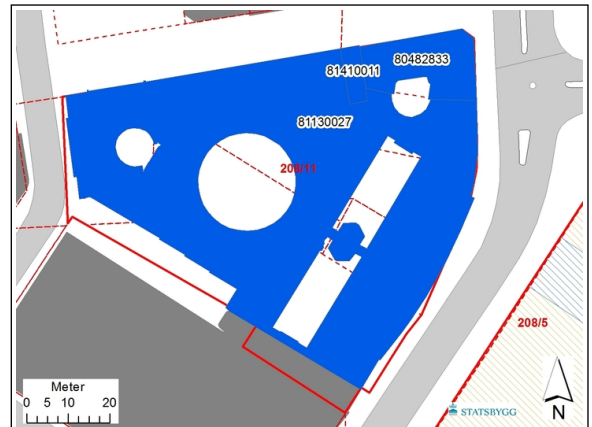
Møterom 120 i 1. etasje. Gammel brystningspanel i moderne møblert møterom. Opphavsrett: Statsbygg.

Baktrappeløp. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	81130027
Gnr/bnr:	208/11
Oppført:	1992 - 1996
Byggherre:	Statsbygg
Arkitekt:	Sivilarkitekt MNAL Torstein Ramberg AS
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Regulert: Til byggeområde for offentlig bygning. Vedtatt 20.05.1992.
Vernestatus:	

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

R-5, oppført i 1993 - 96, er et tett bygningsvolum som fyller hele det tilgjengelige tomtearealet. Bygningen er på 11 etasjer, men tilpasser seg omgivelsene med trappevis inntrukne toppetasjer slik at synlige gesimslinjer harmonerer med tilliggende bygg.

Fasadenes hovedmaterialer er naturstein, glass og metall. Overflatene er delt hvor hver del har sin egen rytme og sitt eget uttrykk, og slik skaper utformingen et uttrykk som harmonerer med bystrukturen og omkringliggende eldre bebyggelse.

Arealene inne i den dype bygningsmassen får dagslys gjennom fem lyssjakter i varierende fasonger og størrelser, slik at interiørene fremstår som lyse og luftige.

Sammendrag bygningshistorie

I løpet av 1980-tallet kjøpte staten flere eiendommer i Ditten-kvartalet, og konkrete planer for en ny departementsbygning på vestsiden av Akersgaten kunne ta form.

Etableringen av Ditten-kvartalet medførte riving av flere flotte historiske bygniger. Kun én ble bevart: Toga-gården, en forretningsgård fra slutten av 1800-tallet på hjørnet Akersgata/Teatergata, er integrert i det store bygningskomplekset, som nå kalles R-5.

VG-bygget og Toga-gården står som kvartalets hjørnemarkeringer; nybygget av R-5 danner midtpartiet. R-5 danner også den vestre veggen i byrommet som omkranser Regjeringsparken.

Rive- og gravearbeidene ble gjennomført i 1992. Arbeidene med råbygget ble påbegynt i april 1993, og i 1996 sto bygget ferdig.

Vern

Formål:	Formålet med eksteriørfredningen er å sikre R-5 som en viktig del av Regjeringskvartalet og som en tydelig representant for tidens planleggingsidealer. Formålet med interiørvernet er å ivareta den opprinnelige ideen slik at bygningens interiør fortsetter å harmonere med eksteriøret samt å sikre at man ved fremtidig forvaltning og tilpasninger av interiørene respekterer og retter seg etter den helhetlige tankegangen bak interiørdesignen. Dette innebærer konsekvent bruk og plassering av fargeoverganger og dekorasjonselementer, måten å bruke integrert kunst på, bruken av forskjellige treslag samt variasjonen i fargevalg i ulike soner, som også tas opp i spesialdesignede tekstiler og møbler.
Begrunnelse:	R-5 er en viktig representant for 1990-tallets måte å tenke bybilde og kontorbygg på. Bygningen fremstår som en selvstendig komposisjon med balanserte, sammensatte fasademaer, samtidig som den tilpasser seg omgivelsene og utnytter tilgjengelig plass maksimalt. Integreringen av Toga-gården (en forretningsgård fra slutten av 1800-tallet) på hjørnet Akersgata/Teatergata vitner om både et ønske om og en evne til å ivareta historiefortellingen, selv ved omfattende nybygging. Designen og materialvalgene vitner om fornyet kvalitetsbevissthet i offentlig byggevirkosomhet. Interiørene viser betydelig fokus på plassutnyttelse, men det store mangfoldet av romformer er samtidig gitt et lyst og lett uttrykk.
Omfang:	VK 1: Eksteriøret, medregnet taket og ytterveggene i lysgårdene. VK 2: Interiøret med fokus på den gjennomførte designen med bruk av lyse materialer i kontorarealene og mørkere materialvalg i statsrådsseksjonene.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10805 R-5

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

R5 - Oversiktsbilde sett fra Høyblokken. Opphavsrett: Jiri Havran.

Alleen i Regjeringsparken binder R-5 sammen med Høyblokken. Opphavsrett: Statsbygg.

Hjørnet Teatergata - Munchs gate. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade langs Teatergata. Toggårdens eksterior er bevart. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 10805 R-5

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Plantegning 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

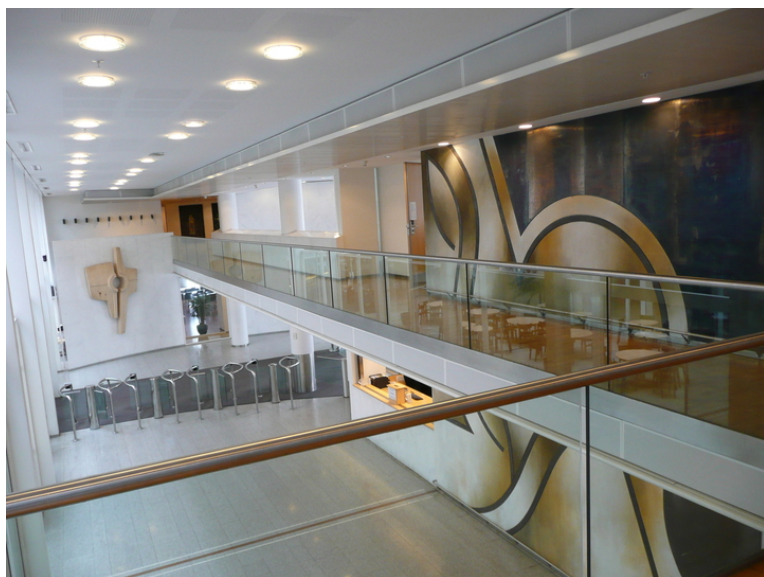
Vareinngang fra Munchs gate. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 5. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Vestibulen åpner seg mot Akersgata. Opphavsrett: Statsbygg.

Vestibleområdet sett fra plan 2. Integriert kunst av Terje Uhrn. I bakgrunnen en treskulptur av Nils Aas. Opphavsrett: Statsbygg.

Kontor med interiørelementer designet for dette bygget. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 10805 R-5

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Spesialdesignet kontorinnredning er gjennomgående i R-5. Opphavsrett: Statsbygg.

Den største av lysgårdene i R-5. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 32 S-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80818416
Gnr/bnr:	208/423
Oppført:	1976 - 1978
Byggherre:	SBED
Arkitekt:	Per Viksjø
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Regulert: Området er regulert til tomt for offentlig bygning, regjeringsbygg. Deler av bygningen langs Møllergata er regulert til spesialområde bevaring. Vedtatt 06.01.1976.
Vernestatus:	

Utsnitt situasjonskart. Ophavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen oppført i 1976-78 er på syv etasjer samt kjelleretasje, underetasje og et teknisk takoppbygg. Bærende konstruksjoner er i plasstøpt betong. Fasadene er kledd med tegl; vindus- og kantbeslag er utført i kobber. De relativt dyptliggende båndvinduene gir et effektivt relieff i fasadene. Utforming og materialvalg er nøkternt, men av høy kvalitet.

1. etasje har to sidefløyer som knytter seg til Møllergata 19 (byggnr 31). Utearealet mellom disse fløyene er bearbeidet med heller og beplantning.

Sammendrag bygningshistorie

En formmessig grunnidé for S-blokken (samt Y-blokken og R-4) var med allerede i Erling Viksjø sitt konkurranseutkast for Høyblokken. Per Viksjø overtok etter sin far, og Viksjøs arkitektkontor bearbeidet planen og tegnet både S-blokken og R-4. Byggingen av S-blokken startet i 1976 etter at den gamle fengselsbygningen (Oslo kretsfengsel) bak Møllergata 19 ble revet, og bygningen sto ferdig i 1978.

Interiørene er blitt endret i varierende grad. Plangrepet er intakt i de fleste etasjer, mens fargene og overflatene har vært gjenstand for flere fornyinger og endringer.

Kilder:
Regjeringskvartalet 1906-1996. Statsbygg.
Statsbyggs ferdigmelding nr 223/1980.

Bygningshistorikk

1956	1970	De planmessige rammene for S-blokken (og R-4) ble allerede lagt da Erling Viksjø tegnet Høyblokken og Y-blokken på 1950-tallet. Viksjøs arkitektkontor under ledelse av sønnen til Erling Viksjø, Per Viksjø, arbeidet videre med forslagene.
1976		Den gamle fengselsbygningen (Oslo kretsfengsel) mot Grubbegata, bak Møllergata 19, ble revet for å gi plass til S-blokken.
1976	1978	S-blokken bygges.
1978	1981	S-blokken knyttes med glassganger til Møllergata 19, som rehabiliteres og tas i bruk som departementskontorer.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare S-blokken som en del av Regjeringskvartalet og med sitt karakteristiske uttrykk fra 1970-tallet.
Begrunnelse:	Bygningen er formålsbygd for statsadministrasjonen og er en god representant for kontorbygg fra denne tidsperioden med kvalitetsbevisst materialbruk og detaljering. Bygningsvolumet er en viktig del av byrommet i Regjeringskvartalet. Bygningen knytter seg visuelt til brannstasjonen med sin orientering og sitt materialvalg.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Restene av den gamle fengselsmuren, som er bevart i resepsjonen, omfattes av vernet.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 32 S-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

S-blokken sett fra Grubbegata. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningen er nøktern, men har høy materialkvalitet. Opphavsrett: Statsbygg.

Inngangspartiet til S-blokken uttrykker nøkternhet. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot nord. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 32 S-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Stram fasade mot Møllergata 19. Sidelyset understreker relieffvirkningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Fengselsbygningen bak Møllergata 19 som ble revet i 1976 for å gi plass til S-blokken. Bildet er tatt i 1957. Opphavsrett: Oslo byleksikon, 1987.

Rester av den gamle fengselsmuren ble plukket ned og murt opp igjen i resepsjonen. Muren omfattes av vernet. Opphavsrett: Statsbygg.

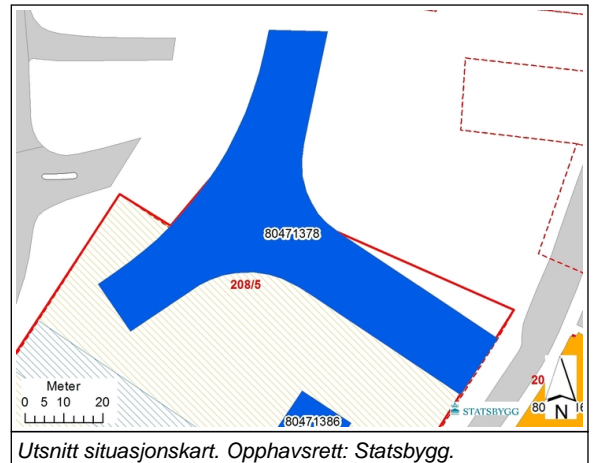
Plantegning 1.etasje. Vernet fengselsmur er skravert og markert med rød stiptet oval. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 30 Y-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80471378
Gnr/bnr:	208/5
Oppført:	1967 - 1969
Byggherre:	SBED
Arkitekt:	Erling Viksjø
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Kontor
Regulering:	Regulert: Y-blokken er regulert til bruk som offentlig bygning, og er innlemmet i soneplanene s2104 (1976), s2255 (1977) og endring av reguleringsbestemmelsene (s-2888 16.12.1986)
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen ble oppført i 1969 og må ses i sammenheng med Høyblokken (1958) og vannspeilet mellom dem. Bygningen er på fem etasjer og kjeller, og planløsningen er Y-formet. Sidene i Y-en er buede, og bygget er plassert og orientert slik at den ene langsiden buer seg elegant rundt Høyblokken. Fasadene er en variasjon av temaer brukt i Høyblokken: Hovedvolumet svevende over en inntrukket sokkel, ruteraster i frilagt betong og vinduer med integrerte trefelt dypere i fasaden for å gi relieffvirkning. I motsetning til høyblokkens jevne vindusraster blir Y-blokkens horisontale preg understreket av brede bånd mellom etasjene. Tak og takoppbygg er viktige deler av arkitekturen.

Innvendig gjenspeiler bygget datidens syn på byråkratiet med lange korridorer og identiske cellekontorer. Y-formen gir varierende romforløp langs byggets korridorer. Materialbruken er også tidstypisk med rå naturbetong i kontrast til det myke og smekre treverket.

Selv om noen av interiørene er modernisert, er det opprinnelige preget gjennomgående og tydelig i hele bygningen. Trappeløp og hovedtrekkene i planløsningen er opprinnelig. Også kontorinndeling er for det meste bevart. De fleste dører og samtlige vinduer (teak) er opprinnelige. Også natursteinkledningen ved heisfronten er opprinnelig.

Sammendrag bygningshistorie

Erling Viksjø fikk oppdraget med "kontorbygg for staten" etter 2.verdenskrig (Ove Bang vant arkitektkonkurransen i 1939/40, men døde i 1942). Viksjøs konkurranseutkast omfattet bygninger på begge sider av Grubbegata; et plangrep som i store trekk er fulgt opp: Høyblokken, Y-blokken, S-blokken og R-4. Y-blokken sto ferdig i 1969.

Under prosjekteringen av Høyblokken og Y-blokken var Viksjø opptatt av å skape liv i betongoverflatene, og han utviklet metoden med sandblåst betong etter mye eksperimenterende utprøving. Islaget av ulik størrelse småstein gir ulik virkning. I Y-blokken (og Høyblokken) er kvaliteten svært god med steiner slipte runde og ovale av havet. Innvendig i Y-blokken kommer man tett på naturbetongen i hovedtrappeløpet og på bærende vegger og søyler i korridorene. Materialene har vist seg å tåle tidens tann og er et trivselsmoment.

Erling Viksjø og Sverre Jystad tok pantet på naturbetongen i 1955.

Bygget er spesielt kjent for den integrerte kunsten av Carl Nesjar og Pablo Picasso, som er sandblåst direkte på gavveggen mot Akersgata; "Fiskerne", og på veggen inne i vestibylen "Måken". Disse arbeidene er unike i norsk sammenheng hvor arkitekturen omdannes til en ramme for kunstverket.

Kilder:
Statsbyggs ferdigmelding nr. 90/1969 og 517/1996.
Regjeringskvartalet 1906-1996. Statsbygg.
Arkitekt Erling Viksjø, Utstillingskatalog, Norsk arkitekturmuseum 1999.
D2, bilag til Dagens Næringsliv, 17.02.2012.

Bygningshistorikk

1967	1969	Y-blokken ferdigstilles og overleveres til Statens bygge- og eiendomsdirektorat 18.07.1969. Bygget rommer kontorer, møterom og arkiv for Kirke- og undervisningsdepartementet foruten trykkeri, postkontor, vaktmesterleilighet og garasjeplasser i to etasjer.
1995		Deler av planløsningen endres grunnet omorganisering hos bruker. Ved ferdigstilling av R-5 flytter Kulturdepartementet ut og kontoretasjene i sin helhet disponeres heretter av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Ny statsrådseksjon etableres i 5. etasje mot Grubbegata der bygningen er bredest og kjernearealene er tilstrekkelige store. Det etableres møterom ved hovedtrapp i alle etasjer, og to større møterom sentralt i 2. etasje. Veggfelt av glassbyggerstein bringer mer lys inn i gangarealene. I kontoretasjene legges blant annet nytt gulvbelegg og strie på veggene; toalettene pusses også opp. Ny veggmontert lysarmatur monteres i hovedtrappeløpet. Nytt møterom etableres i vestibylen med vegger i glassbyggerstein. Det tekniske anlegget skiftes ut.
1996		Regjeringsparken mellom Y-blokken og Høyblokken ferdigstilles. Utomhusplanen er et resultat av en arkitektkonkurranse i 1990.
2006	2007	De originale teakvinduene rehabiliteres.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare Y-blokken med sin særegne skulpturelle utforming, bygningens opprinnelige arkitektur og integrerte kunst. Videre er det et formål å sikre den som en essensiell del av komposisjonen bygningen danner sammen med Høyblokken samt som et verdifullt eksempel på et representativt kontorbygg fra denne tidsepoken.
Begrunnelse:	Y-blokken har høy arkitektonisk og arkitekturhistorisk verdi og danner sammen med Høyblokken et verdifullt bygningsmiljø. Y-blokkens buete form er avgjørende for romdannelsen rundt høyblokken. Den integrerte kunsten og utstrakt bruk av sandblåst betong, både eksteriørt og interiørt, er en viktig del av bygningen.
Omfang:	Eksteriør, inkludert taket, og interiør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 30 Y-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Bildet viser fasaden mot Akersgata med det sandblåste kunstverket "Fiskerne" tegnet av Pablo Picasso og utført av Carl Nesjar. Opphavsrett: Statsbygg.

Y-blokken er et godt eksempel på hvor viktig takets utforming er for bygningens helhetsuttrykk. Opphavsrett: Statsbygg.

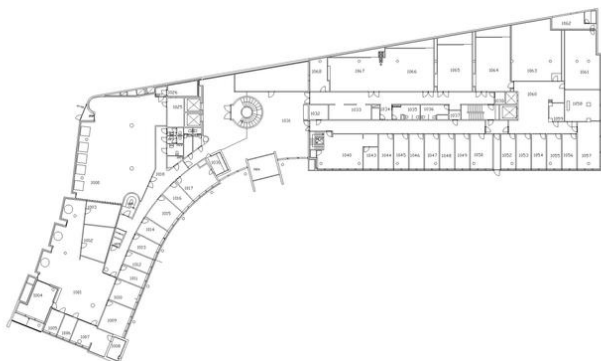
Bildet viser hvordan Y-blokken buer seg elegant rundt Høyblokken. Opphavsrett: Statsbygg.

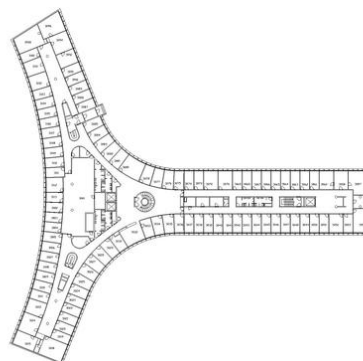
Y-blokkens nordfløy til venstre i bildet. Deichmanske bibliotek til høyre, og bakerst i bildet ligger Trefoldighetskirken. Området på den nordøstlige siden av anlegget er enkelt opparbeidet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 30 Y-BLOKKEN

Kompleks 60 REGJERINGSKVARTALET, OSLO

Plantegning 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 3. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Originale dører mot hovedtrapperommet. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedtrappeløpet sentralt i bygningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Vestibulen sett fra 2. etasje med Picasso-tegningen "Måken" sandblåst på betongveggen av Carl Nesjar. Opphavsrett: Statsbygg.

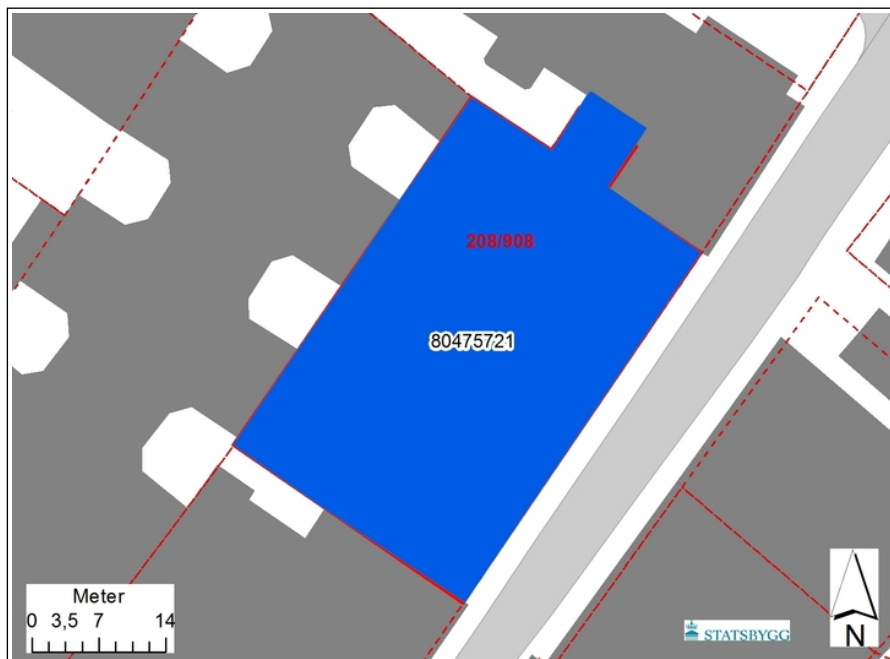
Korridorarealene gjenspeiler plangrepet og byr på varierte romopplevelser. Opphavsrett: Statsbygg.

*Kjerner med bifunksjoner i korridorene har vegger i naturbetong.
Opphavsrett: Statsbygg.*

Kjelleretasje med originale dører og gulvbelegg. Opphavsrett: Statsbygg.

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Oslo
 Kommune: 301/Oslo kommune
 Opprinnelig funksjon: Tinghus
 Nåværende funksjon: Departementskontorer
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 1

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
191	GRUBBEGATA 1, OSLO	1937 - 1940	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80475721	208/908

Vern kompleks

Formål: Formålet er å sikre Grubbegata 1 som en del av bygningsmiljøet som i dag utgjør regjeringkvartalet.

Begrunnelse: Bygningen har høy arkitekturhistorisk og rettshistorisk verdi.

Omfang: Bygningen fredes. For nærmere spesifisering, se bygningsrapport.

Beskrivelse kulturmiljø

Eiendommen ligger i Grubbegata, som går fra Grensen og gjennom regjeringkvartalet med R-4, S-blokka og Høyblokka, et område med tett byggestruktur. Bygningen, som tidligere var Oslo Tinghus, fyller det meste av tomtearealet. Tilliggende bygg i Grubbegata er Høyesteretts hus som ligger vis å vis G-blokka. I dag betraktes Grubbegata 1 som en del av regjeringkvartalet, jf. kompleks 60, Regjeringkvartalet.

Eiendomshistorikk

Før 1933: Ifølge Oslo byleksikon lå Oslo kretsfengsel på tomta frem til 1933.
 1936: Arkitekt Ove Bang vinner arkitektkonkurransen for det nye tinghuset.
 1936 - 1940: Prosjektering og bygging pågår. Huset ferdigstilles i 1940.
 1994: Nye Oslo tinghus ved Hambros plass ble ferdigstilles, og lokalene i Grubbegata 1 fristilles til andre formål.
 1994 - 1996: Bygningen brukes som midlertidige lokaler for Høyesterett, mens deres egen bygning er under oppussing.
 1996 - 1998: Statsbygg utlyser en begrenset arkitektkonkurranse for ombygging av Grubbegata 1. Prosjektering starter i 1997 og bygging våren 1998.
 1999 - : Bygningen brukes til departementskontorer.

Kilder:
 Oslo byleksikon
 Ferdigmelding 1996-1998
 Artikkel i bladet Byggekunst 4/95.

Verneverdige bygg

Byggnr: 191
 GAB nr: 80475721
 Navn: GRUBBEGATA 1,
 OSLO
 Oppført: 1937 - 1940

Bildet viser Grubbegata 1 sett mot sørvest. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot bakgård. Glassbyggerstein i trappeoppgangen. Opphavsrett: Statsbygg.

Overlys ned i rettsalene. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80475721
Gnr/bnr:	208/908
Oppført:	1937 - 1940
Byggherre:	Den norske stat
Arkitekt:	Ove Bang
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Grubbegaten 1 er regulert til offentlig bygning jfr. s-2255, 28.7.77, og gitt nye reguleringsbestemmelser jfr s-2937, 1.10.87
Vernestatus:	Annet vern: Gul liste

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen, som opprinnelig var Oslo tinghus, er et resultat av en arkitektkonkurranse vunnet av arkitekt Ove Bang i 1936. Bygget sto ferdig i 1940 og er ett av få eksempler på rendyrket funksjonalisme i Norge.

Bygningen har seks hele etasjer, en mezzanin over første etasje, en inntrukket syvende etasje samt kjeller. Første etasje og mezzanin er trukket inn for å gi plass til en søylearkade mot gaten. Fasadehøyden er tilpasset nabobygningene. Langsiden av bygningen eksponeres mot gaten.

Søylearkaden bærer en glatt fasade med vindusbånd der vindusflatene er plassert tilnærmet i flukt med ytterveggen. Som fasadekledning er det brukt naturstein (Solvåg gabbro). Komposisjonen er luftig og velproporsjonert. Inngangspartiet er plassert i hjørnet av bygningen og danner overgangen fra Høyesteretts hus til dette bygget. Fasadesteinen er også trukket inn i bygningen og brukt på hele nordveggen i hovedinngangsrommet.

Bygget er mest kjent for sin søylehall, tidligere publikumsareal, nå kantine, omkranset av tidligere rettssaler i første etasje. Flere av hovedrommene får dagslys gjennom felt i glassbyggerstein. I rettssalene (samt i noen forrom) er glassbyggerstein i himlingene brukt for å gi overlys til lokalene.

Vertikaltrafikk går i hovedtrapp med heisseksjon i enden mot Høyesterettshus og en bitrapp i motsatt ende av bygningen. Det er en egen trapp til mezzaninen og toalettene i kjelleren.

Bygningen har gjennomgått flere rehabiliteringer og ombygginger. De fleste vinduer er skiftet ut på 1980-tallet. I syvende etasje er det noen få originale stålrammer med senere montert isolerglass (rom 719, gang 720 samt toalettene). Feltene med glassbyggerstein er opprinnelige. Takvindukonstruksjonene som beskytter disse er innført senere.

I første etasje er rominndeling beholdt i hovedtrekk, men det meste av interiørelementer og overflater er fra rehabiliteringen i 1997-98. Kantineen etablert i forbindelse med denne ombyggingen. Delvis opprinnelig panelkledning i rom nr. 101, gulvheller og natursteinkledning på veggene i inngangshallen er opprinnelige samt gulvhellene i søylehallen.

I første etasje er det en bevisst tredeling i gulvbelegg: 1) steinheller i søylehallen; 2) linoleum/parkett i møterom/tidligere rettssaler; 3) terrazzo i trapper og bakgangene.

Mezzaninen og andre etasje er minst endret og det er bevart opprinnelig plassbygde interiørelementer. Integrerte garderobeseksjoner i de tidligere dommerkontorene er godt bevart, til dels med opprinnelige beslag. Tredje til syvende etasje har gjennomgått en mer omfattende ombygging; det meste av overflatene er fra 1997 - 98. Det er noen bevarte kontorer i tredje etasje.

Trapperommene er godt bevart; det samme er etasjeskilt i de fleste etasjer. Heisene er ombygd fra tre små til to romsligere kabiner.

Sammendrag bygningshistorie

I 1936 vant arkitekt Ove Bang arkitektkonkurransen om Oslos nye tinghus. Bygningen ble oppført i 1937-40. I første etasje holdt Oslo byrett til. I tillegg hadde Kommunal- og arbeidsdepartementet lokaler i bygningen sammen med Byskriverne i Oslo, Østre og vestre distrikt, Høyesterett, Eidsivating lagmannsrett samt en vaktmesterbolig.

Oslo tinghus var i bruk som rettslokaler en lang periode, men ble bygget om en rekke ganger, blant annet på grunn av tekniske krav. I 1985 ble det bygget en rettssal på taket av tinghuset i forbindelse med rettsaken mot Arne Treholt. I 1986 ble opprinnelige vinduer, solskjerming og dører skiftet ut.

Etter at det nye tinghuset på Hambros plass sto ferdig i 1994, flyttet Høyesterett midlertidig inn i bygget, mens deres bygning ble renoveret. I 1996 utlyste Statsbygg en begrenset konkurranse om ombygging av Grubbegata 1, som fant sted i 1998. Rettssalene ble bygget om til møtelokaler og søylehallen ble kantine med kjøkken mot Grubbegata. Det moderne kontorene, som fortsatt har byggets opprinnelige karakter, brukes i dag (2011) blant annet av Fiskeri- og kystdepartementet.

Kilder:
(St.meld. nr. 10, 1958)
Oslo byleksikon
Ferdigmelding 1996-1998
Artikkel i bladet Byggekunst 4/95.

BYGNING 191 GRUBBEGATA 1, OSLO

Kompleks 74 GRUBBEGATA 1, OSLO

Vern

- Formål:** Formålet er å sikre på tidligere Oslo Tinghus som en viktig representant for norsk funksjonalisme og ett av arkitekt Ove Bang sine hovedverk samt å ta vare på bygningens retthistoriske verdier. Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur, bygningsdeler og overflater.
- Begrunnelse:** Bygningen har svært høy arkitekturhistorisk og retthistorisk verdi og er ett av de mest sentrale verkene i norsk funksjonalisme. Bygningen regnes også som en del av regjeringskvartalet, som samlet er et bygningsmiljø med høy bevaringsverdi.
- Omfang:** Fredningen omfatter hele eksteriøret.
Fredningen omfatter følgende interiør:
Gjennomgående trappeløp (hovedtrapp og baktrapp) gjennom alle etasjer, stucco lustro-søyler i alle etasjer der de finnes.
1. etasje:
Hele etasjen unntatt serverings-/kantindel (ut mot Grubbegata) inkludert hovedinngangspartiet og originale veggglampetter i møterommene.
Mezzanin:
Hele mezzanin-etasje med original rominndeling og -innredning.
2. etasje:
Hele kontorfløyen mot Grubbegata med original rominndeling og -innredning samt gangarealet med opprinnelige dører og listverk i kontorfløyen mot nordvest.
- Vernekategori:** Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 01
Interiørnavn: Hovedinngang
Beskrivelse: Hovedinngangen har en enkel monumental karakter, og behandlingen av rommet er meget nøktern med hellelagt gulv og steinlagt vegg mot nord, hvor det også er en trapp opp i andre etasje. Den søndre vegg i rommet er dekket med glassbyggerstein.

Interiørnr: 02
Interiørnavn: Søylehallen
Beskrivelse: Søylehallen blir også kalt hovedvestibulen. Dette er et monumentalt rom, men med en nøktern behandling. Rommet har hellelagt gulv og stukkussede søyler. Veggene var planlagt kledd i hvit marmor, men ble i stedet pusset og malt. Søylehallen er belyst fra felt av glassbyggersteins. Søylen i rommet danner en rytmisk orden i motsetning til den friere komposisjonen av veggelementer rundt og mellom søylene. Rettsalene er gruppert rundt rommet.

Interiørnr: 03
Interiørnavn: Rettsaler
Beskrivelse: Rettsalene er gitt en klar og sterk utforming, flere med et karakteristisk hvelvet tak og overlys med glassbyggerstein. Salene brukes i dag som møterom.

BYGNING 191 GRUBBEGATA 1, OSLO

Kompleks 74 GRUBBEGATA 1, OSLO

Eksteriørbilde som viser den inntrukne første etasje og mezzaninen som gir plass til søylearkaden mot gaten. Opphavsrett: Statsbygg.

Bildet er tatt på taket og viser overlyset ned i øverste etasje. Overlyset er dekket av trådglass, med kobberbeslag rundt. Opphavsrett: Statsbygg.

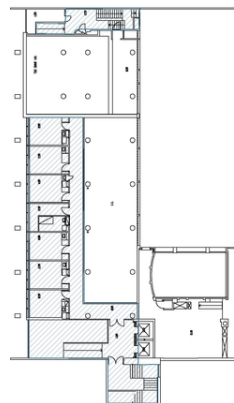
Søylehallen. Kontordører skimtes på mezzanin. Opphavsrett: Statsbygg.

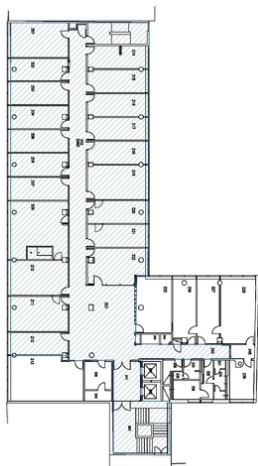
Søyle i atucco lustro. Opphavsrett: Statsbygg.

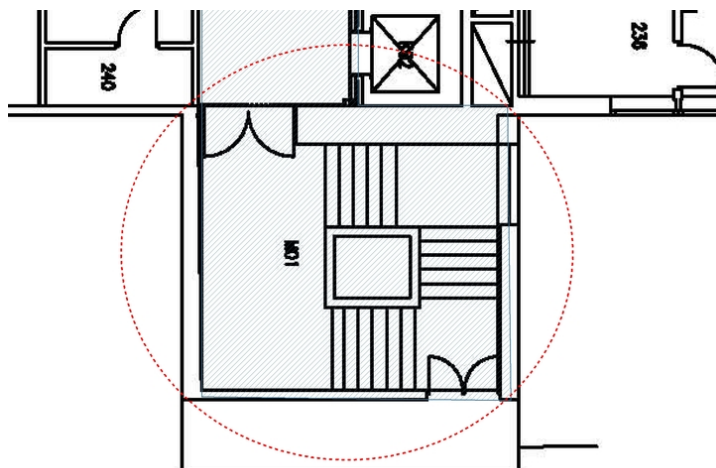
Plantegning 1. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning mezzanin med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

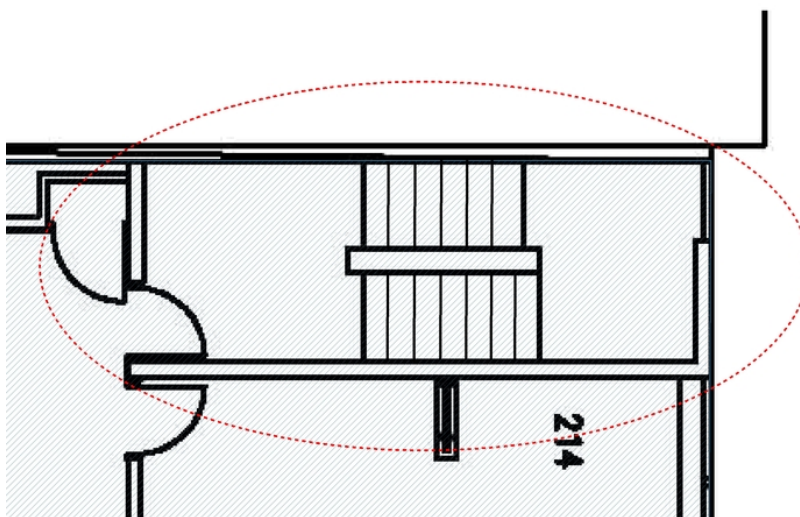
Plantegning 2. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedtrappeløpet gjennom alle etasjer er fredet. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedtrappeløpet. Det er benyttet mye glassbyggerstein for å få lys inn i bygningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Baktrappeløpet gjennom alle etasjer er fredet. Opphavsrett: Statsbygg.

2. etasje. Fast kontorinnredning. Praktisk med vask og garderobeskap. Opphavsrett: Statsbygg.

2. etasje. Trappedøra til venstre føyer seg inn i veggrytmen. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Oslo
Kommune:	301/Oslo kommune
Opprinnelig funksjon:	Statens enkekasse.
Nåværende funksjon:	Regjeringsbygg.
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	2

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
1837	KEYSERSGT. 8	1898 - 1900	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80477473	208/366

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å sikre kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier i Keyzers gate 8.
Begrunnelse:	Verdiene er særlig knyttet til den opprinnelige delen av bygningen fra 1898-1900, men også til påbygget fra 1955 og samspillet mellom dem. Interiørene i andre, tredje og femte etasje (tidligere første, andre og tredje etasje) er i stor grad intakte.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: I "Varsel om fredning" datert 8. april 2004 er omfanget: Interiører i første etasje, trapperom og inngangsparti. Det står videre at endelig avgrensning av fredningen vil bli utarbeidet nærmere i forskrift. I forbindelse med ombyggings- og utbyggingsarbeider for det nye R-6, er også tredje og femte etasje (tidligere andre og tredje etasje) rehabilitert i nært samarbeid med Riksantikvaren, og vi finner det riktig å antyde at fredningen kan bli utvidet til også å gjelde disse etasjene.

Beskrivelse kulturmiljø

Komplekset består av Keyzers gate 8, oppført i 1898-1900, som er bygget sammen med Keyzers gate 6, oppført i 1998-2002. Bygningene inngår i regjeringsbygget R6 sammen med et nytt tilbygg mot Teatergata som ferdigstilles i 2012.

Bygningen ligger på hjørnet av Keyzers gate og Munchs gate i Oslo sentrum. Eiendommen ligger i et forretningsområde med offentlige bygg, blant annet regjeringskvartalet, Oslo tingrett og Deichmanske hovedbibliotek i umiddelbar nærhet. Tidligere besto bebyggelsen i Keyzers gate for det meste av leiegårder på tre og fire etasjer fra 1870-tallet; i dag er bygningen omgitt av moderne bebyggelse.

Hovedfasadene vender ut mot Keyzers gate i nord og Munchs gate i vest og har et avrundet hjørne i krysset mellom de to gatene. Fasadene mot sør og øst vender ut mot bakgården; østfasaden er delvis skjult av den nye bygningen og delvis blitt innervegg skjult av gjenmurte åpninger. En tidligere fløy i øst er revet. Under fortausnivå løper et areal langs begge fasader som skal gi dagslys til kjelleretasjen.

Arkitekt Bødtker var kommunearkitekt i Aker og har tegnet en rekke skoler i tidligere Aker kommune. Han står også bak forlengelsen av Domus Medias midtfløy mot Tullinløkka (1909-11), flere bygg ved Aker sykehus og Bekkelaget kirke (1920-23).

Eiendomshistorikk

Den almindelige norske enkekasse ble opprettet i 1814 av prins Christian Fredrik. Enkekassen skulle sikre medlemmenes enker en bestemt sum ved mannens død eller en årlig ytelse så lenge de var enker. Medlemskap var obligatorisk for alle embetsmenn. Enkekassen ble styrt av en direksjon. Overkrigskommisær Jonathan Julius Aars var den første kombinerte bokholder og kasserer, og kassen fikk kontor i hans private leilighet. I 1850 ble stillingen delt, og det hadde også blitt ansatt en fullmektig.

Pensjonskassen for Statens tjenestemenn ble vedtatt ved lov i 1873, og kassen ble administrert av Enkekassen. Nye lover i 1895 og i 1899 utvidet institusjonens virksomhet, og enkekassen ble gjort om til et livsforsikringsselskap, noe som gjorde det mulig for enhver norsk borger å tegne forsikringer.

I 1900 flyttet Enkekassen inn i egne lokaler i første etasje i den nyoppførte bygningen i Keyzers gate 8. Ved innflyttingen var det ti ansatte. Enkekassen brukte bare første etasje i starten; de andre etasjene ble leid ut. I 1900 holdt byskriveren, auksjonsforvalteren og Akershus amtsrevisjon til i annen etasje. Overformynderiet holdt til i tredje etasje. Kirkevergen flyttet inn like etter.

Pensjonen til innbyggerne i Oslo og Akershus ble utbetalt i kontanter i ekspedisjonshallen, og det var et stort behov for å transportere og oppbevare kontanter på en trygg måte. Kassereren, som var utstyrt med pistol, hadde sin plass i ekspedisjonshallen med fullt overblikk over lokalet.

I 1917 kom en ny pensjonslov, og Statens pensjonskasse ble opprettet. I årene som fulgte ble stadig flere yrkesgrupper innlemmet, blant annet lærerne. I 1949 kom igjen en ny pensjonslov, og tiden som fulgte karakteriseres av en stor ekspansjon innen offentlig forvaltning med en økning av antall medlemmer og pensjonister. Pensjonskassen fikk ansvaret for administrasjon av flere typer pensjonsordninger. I perioden 1947 til 1967 ble antallet medlemmer tredoblet til 150 000 i 1967. Dette medførte behov for større lokaler, som førte til utbyggingen i 1954-56. I 1957 hadde pensjonskassen 145 ansatte og hadde behov for mesteparten av lokalene i Keyzers gate 8. Siste private leietaker ble sagt opp i 1967.

I 1967 kom Lov om folketrygd, noe som fikk stor innflytelse på virksomheten. Innføring av datateknologi på 1970-tallet og økt rasjonalisering medførte en nedgang i antall ansatte på 1980-tallet. På 1990-tallet økte antallet ansatte igjen, og Pensjonskassen måtte leie tilleggskokaler. Pensjonskassen flyttet ut fra Keyzers gate 8 i 1997 til Slemdalsveien 37. Da var det 300 ansatte.

Tidlig på 2000-tallet ble det bestemt at Keyzers gate 8 skulle innlemmes i det nye regjeringsbygget R6 sammen med Keyzers gate 6. Sparebanken Biens tidligere lokaler mot Teatergaten ble revet, og et nytt bygg ble oppført på tomten og sammenføyet med Keyzers gate 6 og 8. Helsedepartementet, Landbruksdepartementet og Departementenes servicesenter flytter inn når R6 ferdigstilles i 2012.

Kilder:
Keyzers gate 8, Oslo bygningsregistrering/bygningshistorisk gjennomgang, rapport for Statsbygg av Geir Helland AS, november 2006.
Varsel om fredning ved forskrift, Riksantikvaren, datert 8. juli 2004, saksnummer 04/1235-1.

Verneverdige bygg

Byggnr: 1837
GAB nr: 80477473
Navn: KEYSERSGT. 8
Oppført: 1898 - 1900

Keyzersgate 8 i forgrunnen og nummer 6 til venstre. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasadene mot øst og sør vender mot bakgården, som i forbindelse med ombyggingen til regjeringsbygg, R6, har fått glasstak over. Opphavsrett: Statsbygg.

Keysersgt 8 til venstre er blitt en del av det nye R-6. Opphavsrett: Statsbygg.

Keysers gate 8 er utformet i Florentinerstil med referanser til renessansepalasser i Firenze. Fasaden har horisontal inndeling med kraftige gesimser og rundbuede vinduer. Bygningen er et tidlig eksempel på bruk av huggen stein i en hel fasade. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngangen har omramming av larvikitt. Skjoldet over døren og hodet, utført av billedhuggeren Georg Andreas Heggelund, er begge i kleberstein. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

I hjørnet mellom Keysers gate og Munchs gate møtes fasadene i en rund bue. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1837 KEYSERSGT. 8

Kompleks 746 KEYSERS GATE 6/8, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80477473
Gnr/bnr:	208/366
Oppført:	1898 - 1900
Byggherre:	Den Norske Enkekasse
Arkitekt:	Harald Waldemar Bødker
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Byggeområde for bolig forretning og kontor, U 1,5-2,5, S-2255, 28.07.1977. Endret ved reguleringsbestemmelse S-2937, 01.10.1987.
Vernestatus:	Annet vern: Gul liste. Riksantikvaren har i brev av 8. juli 2004 varslet fredning ved forskrift.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

EKSTERIØR

Keysersgate 8 er på seks etasjer, den øverste tilbaketrunket. Opprinnelig var bygningen i tre etasjer; fjerde til sjette etasje ble bygget på i 1955. Fasadene er delt opp horisontalt av kraftige gesimser under vinduene i hver etasje. Vinduene er rundbuet i første og andre etasje og rektangulære videre oppover. Bygningen har referanser i renessansepalasser i Firenze og er utformet i "Florentinerstil" og er et tidlig eksempel på bruken av hugget stein i en hel fasade.

Fasadene er bygget opp som bærende, murte vegger av tegl med utvendig forblending og dekker av stålbjelker og teglutfillinger. Påbygget er utført i plasstøpt betong med betongskiver i ytterveggene, innvendige søyler og betongdekker. Skillet mellom de to byggeperiodene er lett synlig. Sokkelen, med profilert gesims og omramming rundt kjøreporten, er av larvikitt. Det samme er søylene og pilastrene rundt vinduene, de profilerte gesimsene, ytre buesteiner over vinduene samt bjelkene over vinduene i tredje etasje. Tønsbergitt er brukt i selve veggflatene, som er murt som rustikamur med ubearbeidete ytterflater og tilbaketrunkete, huggete fuger. Elementene i fasaden er opprinnelige fra 1899 med unntak av kjøreport i søndre ende av fasaden mot vest, vinduene i kjelleretasjen og utvidet trappehelle foran inngangen.

Som utsmykning ble det hugget inn detaljer i kleberstein, blant annet 15 hoder på buenes sluttstein i første etasje, utført av billedhuggeren Georg Andreas Heggelund. Veggpanelene under vinduene i første etasje, de innvendige buesteinene og de buete dekklistene over vinduene i første og andre etasje, kapitæler på søyler og pilastre, hodeskulpturene i sluttsteinen i buene over vinduene i første etasje og i våpenskjoldet over hovedinngangen er også i kleberstein.

Bakgården er overbygget med glasstak. Den ene fasaden mot bakgården er delvis skjult av den nye bygningen og delvis blitt innervegg med gjenmurte åpninger. Over vinduene i tredje etasje går det et horisontalt skille som markerer hvor påbygget fra 1955 starter. De to fasadene er dekket med hvitmalt slemming på tegl. Fasadene hadde tidligere rektangulære, hvite, glasserte fliser. Vinduene er for det meste opprinnelige og er utført i malt furu med vindusbrett i skifer.

INTERIØR

Under den omfattende rehabiliteringen i forbindelse med innlemmelsen i R-6, ble det lagt stor vekt på å bevare de antikvariske verdiene i andre, tredje og femte etasje (tidligere første, andre og tredje etasje). I trapperom og inngangsparti er opprinnelige overflater med marmorering og fint utformede bygningsdeler, som dører og listverk, bevart. Takmalerier er intakte, men med patina. Trappen i jern fikk linoleumsbelegg og nye trappeneser; gelenderet har dekorativ utforming i smijern.

Store deler av interiørene i andre etasje er intakte. I ekspedisjonslokalet ble søylene i klassisistisk stil bevart i tillegg til bygningsdeler utformet i tre, som dører og brystningspaneler. Den opprinnelige himlingen ble avdekket og mønsteret malt opp igjen. På gulvet var det fra opprinnelsen marokkanske fliser i publikumssonen, og disse er bevart og supplert med kopier.

I kontorene i andre etasje (tidligere første etasje) er det også bevart mange originale bygningselementer. Kontorene i tredje og femte etasje (tidligere andre og tredje etasje) fikk farger som var brukt tidligere og avdekket ved undersøkelser. Korridoren i tredje etasje er smal og bygget om flere ganger, mens femte etasje er mer intakt. Hjørnekontoret i femte etasje er bevart slik det ble innredet på 1950-tallet da direktøren flyttet inn. Veggpaneler i bøk og plafonder fra samme tid er bevart. Møterommet ved siden av med veggpanel i gran/furu er også bevart. Gulvene fikk linoleum i en farge og utførelse korrekt for tidsepoken.

BYGNING 1837 KEYSERSGT. 8

Kompleks 746 KEYSERS GATE 6/8, OSLO

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble oppført i 1898-99 etter tegninger av arkitekt Harald W. Bødtker. Hovedfasadene vender ut mot Keyzers gate i nord og Munchs gate i vest og har et avrundet hjørne i krysset mellom de to gatene. I gårdsrommet, med adkomst fra Munchs gate gjennom et portrom, var det en fire etasjer høy sidefløy med fire leiligheter.

Øverst på det runde hjørnet mellom Keyzers gate og Munchs gate var det opprinnelig et lite, rundt tårn med en kuppel kronet av en ørn med utslåtte vinger. Taket var tekket med skifer. Allerede i 1899 ble taket endret fra saltak til et flatt tak i midten med skråtak på sidene for å få mer plass. Bygningen hadde mange ulike brukere, og hovedinngangen var bygget som et fellesrom. Inngangen til Enkekassen var gjennom en tofløyet dør til høyre i trapperommet.

I branntakst fra 1900 er ekspedisjonshallen beskrevet som kasserer og bogholder kontor. Rommet hadde opprinnelig fliser og linoleum på gulvet, to spanskevegger med dører og seks skranke av redwood. I sekretariatet var det brystningspanel, linoleum på gulvet, to spanskevegger og en skranke med mahogniplate. Branntaksten beskriver 16 pussete og malte værelser i andre etasje.

På 1950-tallet hadde direktøren kontor i hjørnerommet i annen etasje med kontorsjefen ved siden av samt forværelse. Det var fortsatt publikumsskranke i sekretariatet i første etasje. Kundene ble ofte henvist til kontorene i annen etasje. Det ble trolig etablert både personheis og dokumentheis på denne tiden.

I 1954-56 ble store bygningsmessige endringer utført etter tegninger av arkitektene Klingenberg & Klingenberg. Det ble bygget på tre etasjer med fasader godt tilpasset de opprinnelige. Utvendig ble det opprinnelige taket, det runde hjørnetårnet og gesimsene fjernet. Innvendig ble det gjort endringer i korridorarealene i andre og tredje etasje. Det ble innredet nytt kontor for direktøren i hjørnerommet i tredje etasje med møterom ved siden av og kantine i nordfløyen. En del dører ble skiftet ut, og det ble innredet tilfluktsrom i kjelleren.

Statens bygge- og eiendomsdirektorat overtok eiendommen på 1980-tallet og gjennomførte en omfattende restaurering; blant annet ble trolig flisene på fasadene i bakgården fjernet. I perioden 1999-2001 ble Keyzers gate 6 oppført etter tegninger av grunneieren, Platou Arkitekter AS, og sammenføyet med Keyzers gate 8. Kontorbygningen ble imidlertid stående tom, og i 2003 kjøpte Statsbygg eiendommen.

Det var ønske om å bruke kvartalet til regjeringskontorer, og et forprosjekt ble gjennomført i perioden 2000 til 2004. Dette ble ikke realisert, og sommeren 2004 ble anlegget lagt ut for salg. Salget ble imidlertid trukket og ny utredning i regi av BA Arkitekter ble laget høsten 2004. I 2006 ble det utarbeidet en mulighetsstudie i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, som sammen med noen funksjoner i Departementenes servicesenter skal flytte inn når bygningen ferdigstilles i 2012. Byggeprosjektet startet opp i 2008. Keyzers gate 8 ble innlemmet i den nye regjeringsbygningen R6 sammen med Keyzers gate 6 og et nybygg i Teatergata 9. Keyzers gate 8 har gjennomgått en omfattende rehabilitering hvor de antikvariske verdiene er ivarettatt. Bygningen ferdigstilles juni 2012.

Riksantikvaren varslet fredning av bygningen 08.07.2004 (saknummer 04/1235-1). Omfanget for fredningen er presisert av RA i ombyggingsprosessen. Statsbyggs saksnummer er 200400900.

KILDER:

Keyzers gate 8, Oslo bygningsregistrering/bygningshistorisk gjennomgang, rapport for Statsbygg av Geir Helland AS, november 2006.
Varsel om fredning ved forskrift, Riksantikvaren, datert 8. juli 2004.
Statsbyggs nettside.

Bygningshistorikk

1898	1900	Bygningen oppføres etter tegninger av arkitekt Harald W. Bødtker.
1900	1997	Enkekassen flytter inn. Statens pensjonskasse, som ble opprettet i 1917, flytter ut i 1997.
1917		En ny trapp etableres i sørenden av direktionrommet og opp i andre etasje (nåværende tredje etasje). Trappen ble trolig fjernet i 1935 eller senere.
1934		Bygningsmessige endringer i kontorlokalene i annen etasje (nåværende tredje etasje): Dagens korridorløsning etableres ved å mure opp nye skillevegger i tillegg til opprinnelige stendervegger, kontorer deles med skillevegger, eksisterende dører gjenbrukes trolig.
1954	1956	Store bygningsmessige endringer utføres etter tegninger av arkitektene Klingenberg & Klingenberg. Det bygges på tre ekstra etasjer med fasader godt tilpasset de opprinnelige. Utvendig fjernes det opprinnelige taket, det runde hjørnetårnet og gesimsene. Innvendig gjøres det endringer i korridorarealene i andre og tredje etasje (nåværende tredje og femte etasje). Det innredes nytt kontor for direktøren i hjørnerommet i tredje etasje (nåværende femte etasje) med møterom ved siden av og kantine i nordfløyen. En del dører skiftes ut, og det innredes tilfluktsrom i kjelleren.
1980		1980-tallet: Eiendommen overtas av Statens bygge- og eiendomsdirektorat. Omfattende oppussings- og istandsettingsarbeider gjennomføres, blant annet fjernes trolig flisene på fasadene i bakgården.
1999	2001	Keyzers gate 6 oppføres som kontorbygg og sammenføres med Keyzers gate 8 ved østre ende av nordfløyen, søndre ende av vestfløyen og på kjellernivå. Interiører rives i østre del av nordfløyen, hele østfløyen og søndre ende av vestfløyen rives. Platou Arkitekter er grunneier.
2000	2004	Det er ønske om å etablere kontorer til regjeringsformål i kvartalet. Et forprosjekt startes opp. Statsbygg kjøper Keyzers gate 6 i 2003 og det legges inn to personheiser og en vareheis som skal betjene begge byggene. Planen skrinlegges, og sommeren 2004 legges anlegget ut for salg. Salget trekkes, og ny utredning om muligheten for kontorer startes opp høsten 2004 ved BA Arkitekter.
2008	2012	Keyzers gate 8 innlemmes i den nye regjeringsbygningen R6 sammen med Keyzers gate 6 og et nybygg i Teatergata 9. Keyzers gate 8 gjennomgår en omfattende rehabilitering hvor de antikvariske verdiene ivaretas. Bygningen ferdigstilles juni 2012.
2012		Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Departementenes servicesenter flytter inn i R6.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre bygningenes kulturhistoriske og arkitekturhistoriske verdier.
Begrunnelse:	Verdiene er særlig knyttet til den opprinnelige delen av bygningen fra 1898-1900, men også til påbygget fra 1955 og samspillet mellom dem. Interiørene i andre, tredje og femte etasje (tidligere første, andre og tredje etasje) er i stor grad intakte.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: I "Varsel om fredning" datert 8. april 2004 er omfanget: Interiører i første etasje, trapperom og inngangsparti. Det står videre at endelig avgrensning av fredningen vil bli utarbeidet nærmere i forskrift. I forbindelse med ombyggings- og utbyggingsarbeider for det nye R-6, er også tredje og femte etasje (tidligere andre og tredje etasje) rehabilitert i nært samarbeid med Riksantikvaren, og vi finner det riktig å antyde at fredningen kan bli utvidet til også å gjelde disse etasjene.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 1837 KEYSERSGT. 8

Kompleks 746 KEYSERS GATE 6/8, OSLO

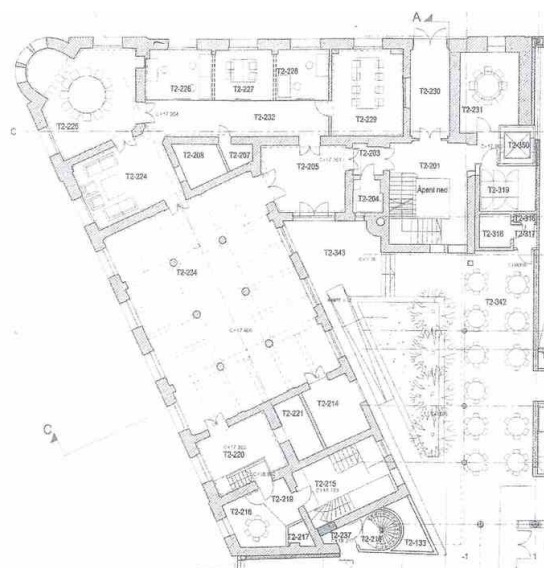
Fasadene vender mot Keysers gate i nord og Munchs gate i vest. I bakgrunnen sees det nye bygget som er en del av R6. Opphavsrett: Statsbygg.

Keysers gate 8 er utformet i Florentinerstil. Fasadene har horisontal inndeling med kraftige gesimser og rundbuede vinduer. Bygningen er et tidlig eksempel på bruk av huggen stein i en hel fasade. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasadene mot øst og sør vender mot bakgården, som i R6 skal være kantine. Bakgården har fått glasstak, og en stor lampe skal reflektere dagslyset inn i kontorlokalene. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantening 2. etasje, tidligere 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1837 KEYSERSGT. 8

Kompleks 746 KEYSERS GATE 6/8, OSLO

Plantegning 3. etasje, tidligere 2. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 5. etasje, tidligere 3. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Ekspedisjonshallen før rehabiliteringen. Under gulvbelegget er det marokkanske fliser, og i takene er det avdekket takmalerier. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

I ekspedisjonshallen i første etasje er takdekorasjonen rekonstruert; gammelt mønster er adekket. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 1837 KEYSERSGT. 8

Kompleks 746 KEYSERS GATE 6/8, OSLO

I ekspedisjonshallen har det fra opprinnelsen vært marokkanske fliser på gulvet i publikumssonen og linoleum bak skrankene. Flisene blir supplert med kopier fra Marokko under ombyggingen til regjeringslokale. Opphavsrett: Statsbygg.

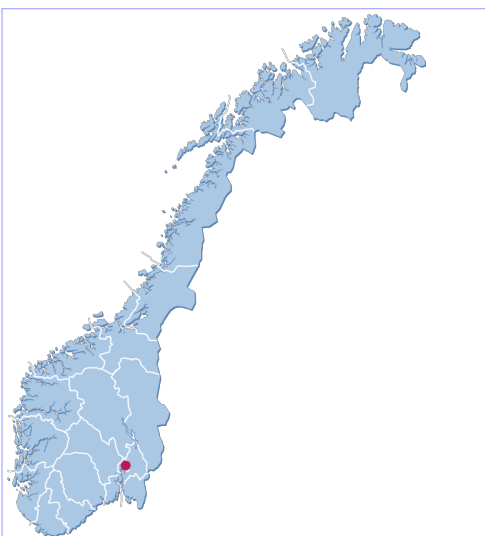
Hovedtrapperommet har marmorimitasjon på veggene. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

Hjørnekontoret i tredje etasje har innredning fra 1950-tallet, blant annet veggpanel i bøk. Rommet ble innredet for direktøren. Innredningen bevares i stor grad slik den er. Opphavsrett: Statsbygg.

Korridor i andre etasje. Kontorlokalene er malt i opprinnelige farger. Korridoren i annen etasje er smalere enn i tredje. Korridorløsningen er gjort om flere ganger, senest ved siste rehabilitering for kravene til universell utforming. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Oslo
Kommune:	301/Oslo kommune
Opprinnelig funksjon:	Bolig
Nåværende funksjon:	Kontorer
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	3

Situasjonsskart. Bygning i grønn farge omfattes ikke av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
49	7.juni-plassen 1	1884 - 1963	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	81185921	209/402
46	VICTORIA TERRASSE 11	1884 - 1885	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80488556	209/407
40	VICTORIA TERRASSE 5	1887 - 1890	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80488505	209/404

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å sikre Victoria terrasse som et eksempel på et sammenhengende kvartal av storslagne bygårder fra slutten av 1800-tallet som åpent eksponerer seg og dominerer bybildet i Vika. Videre har kvartalet en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie og var et sentralt bygningskompleks under 2. verdenskrig. Nordre fløy oppført i 1963 sikres som et godt integrert og tidstypisk tilbygg av høy arkitektonisk kvalitet og representerer sentraladministrasjonens bruk av bygningskomplekset.
Begrunnelse:	Victoria terrasse har høy arkitekturhistorisk verdi som påkostet boligkompleks fra slutten av 1800-tallet. Komplekset har spilt en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie som lokalitet for Utenriksdepartementet fra 1905 og har høy samfunns historisk verdi som hovedkvarter for Gestapo og åsted for forhør og tortur av medlemmer i den norske motstandsbevegelsen under 2. verdenskrig. Nordre del av Nordkvartalet, bygget på i 1963, dokumenterer datidens holdning og gir hele komplekset et imponerende inngangsparti som markerer sentraladministrasjonens bruk av bygningene.
Omfang:	Fredningen omfatter eksteriør og mindre deler av interiørene, nærmere spesifisert i hver enkelt bygningsrapport.

Beskrivelse kulturmiljø

MERK: Fremtidig bruk av Victoria terrasse er under utredning. Utredningsarbeidet foregår i god dialog med Riksantikvaren. Det bemerkes derfor spesielt at fredningsforslagene for Victoria terrasse ikke er endelige.

Victoria terrasse er et fasjonabelt boligkompleks fra slutten av 1800-tallet som består av tre kvartaler. Kvartalene danner en sammenhengende komposisjon i såkalt "Hannoverstil" og er tegnet av Henrik Thrap-Meyer assistert av Wilhelm von Hanno, Pal Due og Richard Steckmest.

Victoria terrasse har en monumental virkning der det eksponerer seg mot Vika. Bygningene har sokkel/kjelleretasje, fire boligetasjer og loft. Eksteriøret er i pusset tegl med tilnærmet hvit farge. Fasadene har dypt profilerte, horisontale bånd som markerer de to hovedetasjene og har markante hjørne- og midtpartier som framheves med rikt utformete tårn og kupler. Rik profilering samt stor variasjon i smijernsdetaljer understreker kompleksets storslagnehet ytterligere.

I nordenden av Nordkvartalet mot 7. juni-plassen ble det i 1963 oppført en ny fløy tilpasset kvartalets høyde og form, som samtidig har sin tids formspråk. Bygget, av svært høy kvalitet, er tegnet av Bernt Heiberg og Ola Mørk Sandvik og er blant de fremste representantene for statlige bygninger oppført i denne epoken.

Eiendomshistorikk

På høydedraget ved Ruseløkkbakken lå slumkvartalene "Tunis", "Tripolis" og "Algerie", som også ble kalt "Røverstatene", et område som hadde vært befolket av fattige siden 1600-tallet. Det var et villnis av murgårder og brakker langs småkrokete, trange gater og smug; slik skildret Eilert Sundt området i skriftet "Piperviken og Ruseløkkbakken" fra 1858. Fra 1820-tallet begynte verdien av tomtene å stige og bebyggelsen ble tettere med bygg i to etasjer. I 1858 ble området innlemmet i byen.

I 1874 tok generalkonsul Peter Petersen initiativet til å danne interesseselskapet "Petersborg" med det formål å bygge et leiegårdskompleks i området. Initialene PP i sprinklene foran vinduene i det oppførte kompleksets første etasje henspiller på dette.

Peter Petersen ervervet området, fjellet ble sprengt ut, og det ble opprettet to sokkeletasjer i tegl med basarer, badeanstalt, fiskehall og mange små butikker. Over dette ble det oppført et kompleks bestående av tre herskapelige leiegårder kalt Sydkvartalet, Midtkvartalet og Nordkvartalet.

Disse kvartalene med sine stilmessig sammenhengende og rikt utformede fasader var en slående kontrast til resten av bebyggelsen i området. Det første som ble bygget var Sydkvartalet i 1884-85, deretter Nordkvartalet og framsiden av Midtkvartalet i 1887 og til slutt bakre del av Midtkvartalet i 1890. Komplekset var et konglomerat av ulike romplaner, trappeføringer og etasjehøyder. Det var 124 forskjellige leiligheter med varierende størrelser fra ett til ti rom. Ved ferdigstillingen var kvartalene å regne som svært fasjonable, da de var i landets fineste og største leiegårdskompleks med innlagt vann og elektrisk lys.

Da noe av argumentasjonen bak et så stort foretak var å gi slottet et mer standsmessig og passende naboskap, fikk anlegget navnet Victoria terrasse etter kronprinsesse Victoria av Norge og Sverige (1862-1930), senere dronning av Sverige.

Etter det store boligkrakket i 1899 var ikke lenger utleievirksomhet like innbringende, og komplekset ble tatt i bruk som kontorlokaler. Bruksendringen medførte ingen store endringer i planløsningene.

Utenriksdepartementet (UD) ble etablert som eget departement i 1905 og flyttet fra Handelsdepartementets kontorer i Karl Johansgt. 41-43 til Midtkvartalet. De første kontorene omfattet 28 rom, 3 pikeværelser og 3 kjøkken. I flere år måtte Utenriksdepartementet dele plassen med private leieboere før hele eiendommen ble kjøpt av staten i 1913 og omgjort til departementskontorer. Med dette kjøpet ble planene om å realisere den planlagte H-formete regjeringsbygningen, som G-blokka var første byggetrinn av, lagt død.

UD holdt til i Midt- og Nordkvartalet inntil de måtte evakuere den 9. april 1940. I årene etter krigen hadde departementet midlertidig tilhold i en ny forretningsgård på Solplassen (nåværende Kronprinsesse Märthas plass 1). Først i 1963 flyttet UD tilbake til Victoria terrasse, da den nye fløyen med adresse 7. juni-plassen 1 sto ferdig.

Departementet disponerer i dag Nord- og Midtkvartalet. Deler av virksomheten holder dessuten til i leide kontorer i Haakon VII's gate, Ruseløkkveien og Kronprinsens gate. I Sydkvartalet var Riksrevisjonen leietaker i perioden 1913 - 1996. I dag står Sydkvartalet nesten tomt.

Viktig krigshistorie er knyttet til Victoria terrasse som under 2. verdenskrig (1940-45) var hovedkvarter for Gestapo og åsted for forhør og tortur av medlemmer av den norske motstandsbevegelsen. I dag er det ingen bygningsmessige spor igjen fra virksomheten under krigen.

Under 2. verdenskrig ble nabobygningen grensende til Nordkvartalet bombet av de allierte. På denne tomten ble det oppført en ny fløy, ferdigstilt 1963, som i dag kompletterer Nordkvartalet mot 7. juni-plassen.

I forbindelse med arkitektkonkurransen om komplettering av Nordkvartalet ble det også arrangert en konkurranse om basarene. Som resultat av konkurransen ble de opprinnelige basarene i teglstein på 1960-tallet erstattet av Vika terrasse, et to etasjers butikkkompleks tegnet av arkitektene E. Arnborg og R. Jensen.

Verneverdige bygg

Byggnr: 49
GAB nr: 81185921
Navn: 7.juni-plassen 1
Oppført: 1884 - 1963

Byggnr: 40
GAB nr: 80488505
Navn: VICTORIA
TERRASSE 5
Oppført: 1887 - 1890

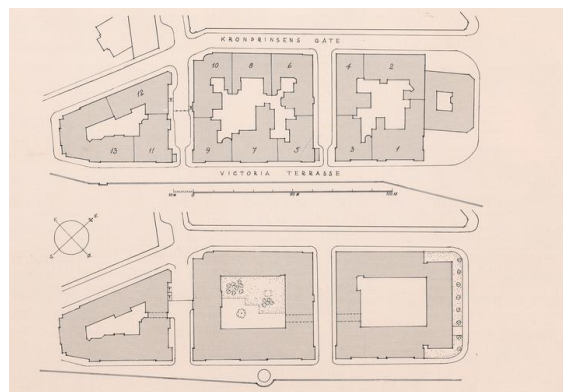

Byggnr: 46
GAB nr: 80488556
Navn: VICTORIA
TERRASSE 11
Oppført: 1884 - 1885

Tegning av fasadene mot sjøsiden slik det var opprinnelig. Opphavsrett: Statsbygg.

Victoria terrasse før og etter rehabilitering 1963-1964. Opphavsrett: Arkitekt Bernt Heiberg.

Victoria terrasse, 1910, med basarhallene foran. Opphavsrett: Statsbygg.

Midtkvartalet med dagens forretninger mot Ruseløkkveien. Opphavsrett: Teigens Fotoatelier.

Nordre fløy mot 7. juni-plassen. Opphavsrett: Jaro Hollan.

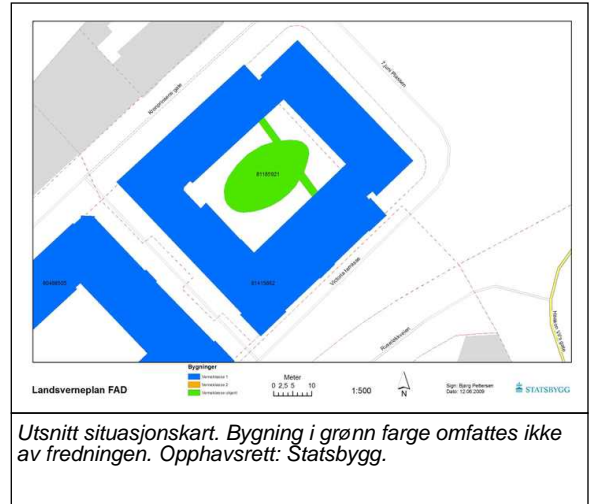
Vinduene med smijernsgitter og PP med henvisning til Peter Petersen. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 49 7.juni-plassen 1

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	81185921
Gnr/bnr:	209/402
Oppført:	1884 - 1963
Byggherre:	Generalkonsul Peter Petersen
Arkitekt:	Hovedarkitekt Henrik Thrup-Meyer, assistert av Wilhelm von Hanno, Paul Due og Richard Steckmest. Nordre fløy: Bernt Heiberg og Ola Mørk Sandvik.
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Området er regulert spesialområde bevaring offentlig bygninger S-3099, 28.06.89
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Gul liste

Sammendrag byggningsbeskrivelse

Nordkvartalet avslutter Victoria terrasse mot 7. juni-plassen. Fløyene mot sørøst, sørvest og nordvest er fra slutten av 1800-tallet og fremstår i samme formspråk som de øvrige kvartalene i Victoria terrasse. Fasadene er rikt dekorert med pilastre, profilering og smijernsdetaljer, inn- og utspring fremheves med tårn, spir og kupler.

Loftet er innredet til kontorbruk i senere tid. I forbindelse med dette er takflatene mot indre gårdsrom hevet. Ved fasaderehabilitering har man beholdt de originale vinduene på utsiden og innført nye isolerende vinduer på innsiden.

Fløyene fra 1800-tallet er koblet sammen med innvendige korridorer på 1960-tallet, og de fleste opprinnelige trappeløpene er fjernet. Kvartalets varierende planløsninger og etasjehøyder kommer til syne i korridorene, som bukker seg rundt med varierende bredde og utallige ramper og trapper. Interiørene bærer preg av flere delvise ombygginger og fornyelser.

Fløyen mot nordøst er oppført på 1960-tallet for å komplettere kvartalet etter de alliertes bombing under 2. verdenskrig. Denne fløyen er gitt sin tids formspråk, samtidig som bygningens volumet retter seg etter kvartalets høyder og form. Bygningen har en rasterfasade med stramme, vertikale proporsjoner. Små, spisse trekantede vinduer på den skrå takflaten kommuniserer tilknytningen til kvartalets eldre deler. Fasadene og de originale teakvinduene er rehabilitert på slutten av 1990-tallet.

Den nordøstlige fløyen er et bygg av høy kvalitet representativt for sin tid. Dette kommer særlig til uttrykk i innvendige publikumsarealer - inngangspartiet og hovedtrapperommet. Materialene er eksklusive: svart og hvit marmor, teak og messing. 1960-tallets minimalistiske formspråk kombineres med nøye balanserte proporsjoner og svært presis detaljering.

I gårdsrommet er det oppført en frittstående, ovalformet bygning på 1990-tallet. Bygningen kobles mot hovedbyggene med glassinnkledd gangbroer i 2. - 4. etasje.

Bygningshistorikk

1884	1887	Kvartalet oppføres som en del av komplekset Victoria terrasse.
1905		Petersborgcompagniet tilbyr det nyopprettede Utenriksdepartementet kontorplass i Victoria terrasse 5, Midtbygningen, og departementet leier seg inn i andre til fjerde etasje.
1913		Staten kjøper hele Victoria terrasse.
1944		Under 2. verdenskrig bruker Gestapo Victoria terrasse som hovedkvarter. Nabobygningen og nordre del av Nordkvartalet blir truffet under bombing.
1963	1964	Ny fløy tegnet av Bernt Heiberg og Ola Mørk Sandvik blir bygget mot 7. juni-plassen, og resten av kvartalet blir rehabilitert. Utenriksdepartementet flytter inn i det ombygde og utvidede Nordkvartalet.
1970	1973	Utredninger, planlegging og gjennomføring av innredning til kontorbruk i loftsetasjen i hele kvartalet. Loftene på den gamle og nye delen blir koblet sammen med en utvendig trapp. Takflatene mot indre gårdsrom blir hevet. Byggearbeidet blir fullført i 1973.
1991		Byggeprogram og kostnadsramme for en omfattende rehabilitering av Victoria terrasse, Nordkvartalet, blir vedtatt.
1994		Byggeprogram for ovalt nybygg i gårdsrom blir vedtatt.
1996	1997	Et ovalt nybygg til kontorer bygges ute i gårdsrommet. Nybygget kobles til hovedbygget med innebygde gangbroer i 2. - 4. etasje. Bygningen er tegnet av 4B Arkitekter.
1998	2001	Rehabilitering av Nordkvartalet blir igangsatt i 1998. Arbeidene omfatter oppussing av fasader og vinduer, ny taktekking, total rehabilitering av innvendige tekniske installasjoner og infrastruktur samt ombygging og fornying av interiører.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre Nordkvartalet i Victoria terrasse som et storslaget kvartal og del av et sammenhengende boligkompleks fra slutten av 1800-tallet samt det kompletterende tilbygget fra 1963. Totalt utgjør dette et representativt bolig- og kontorbygg med en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie.
Begrunnelse:	Nordkvartalet har, som en del av det verneverdige bygningsmiljøet som utgjør Victoria terrasse, høy arkitekturhistorisk verdi. Det påkostede boligkomplekset fra slutten av 1800-tallet spilte en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie og har høy samfunnshistorisk verdi som hovedkvarter for Gestapo under 2. verdenskrig. Nordfløyen fra 1960-tallet har høy arkitekturhistorisk verdi og dokumenterer ved sitt selvstendige formspråk sin tids holdning til kompletterende byggverk.
Omfang:	Fredningen omfatter hele eksteriøret. Interiør: Fredningen omfatter inngangspartiet, hovedtrappeløpet gjennom alle etasjer medregnet heisfronter, opprinnelige overflatematerialer og fargebruk og opprinnelige interiørelementer som lysarmaturer og rekkverk.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 49 7.juni-plassen 1

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Fasade mot Drammensveien. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot Drammensveien og Kronprinsens gate. Opphavsrett: Statsbygg.

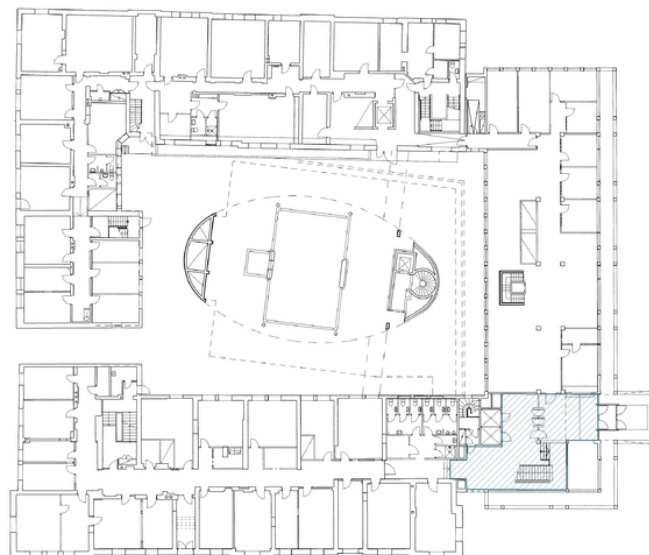
Fasade mot sjøen. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot sydvest. Gangbro mellom Nord- og Midtkvartalet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 49 7.juni-plassen 1

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Fasader inn mot gårdsrommet. Det ovale bygget til høyre omfattes ikke av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 1. etasje med skravur for interiørfredning av trapperommet gjennomgående for alle etasjer. Opphavsrett: Statsbygg.

Originale heiser og heisfronter samt originale lampetter i inngangspartiet. Opphavsrett: Statsbygg.

Opprinnelig dør fra trapperom inn til kontorkorridor. Opphavsrett: Statsbygg.

Trappen er lett og elegant. Her fra 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Detalj fra trappen i bygningen fra 1963. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedtrappen går opp til 5. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Nordkvartalet sett fra tårnet i Midtkvartalet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 46 VICTORIA TERRASSE 11

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80488556
Gnr/bnr:	209/407
Oppført:	1884 - 1885
Byggherre:	Generalkonsul Peter Petersen
Arkitekt:	Hovedarkitekt Henrik Thrap-Meyer, assistert av Wilhelm von Hanno, Paul Due og Richard Steckmest.
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Området er regulert spesialområde bevaring offentlig bygninger S-3099, 28.06.89
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Gul liste

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er en av tre kvartaler som utgjør Victoria terrasse, et fasjonabelt boligkompleks fra slutten av 1800-tallet. Komplekset er tegnet i såkalt "Hannoverstil", i pusset tegl med hvitmalt fasade. Fasadene er dekorert med pilastre, profilering og smijernsdetaljer; inn- og utspring fremheves med rikt utformede tårn, spir og kupler. Eksteriøret er rehabilitert på 1990-tallet.

Bygningen har kjeller/sokkeletasje, fire boligetasjer og råloft, som senere er blitt delvis innredet. I den forbindelse er også deler av taket i vestre fløy hevet. Store deler av interiørene er relativt godt bevart, kontorbruken har hovedsakelig utløst endringer i innvendige trafikk løsninger.

Sammendrag bygningshistorie

Sydkvartalet ble oppført i 1884-85 som det første av kvartalene i Victoria terrasse. Komplekset ble ansett som meget fasjonabelt. Henrik Ibsen bodde i en leilighet i Sydkvartalets sørvestre del i 1891 - 1895.

Etter boligkrakket i 1899 ble komplekset tatt i bruk til kontorer. Staten kjøpte hele Victoria terrasse i 1913. Samme år flyttet Riksrevisjonen inn i Sydkvartalet og hadde sine kontorer her fram til 1996.

Under 2. verdenskrig brukte Gestapo Victoria terrasse som hovedkvarter, men dette omfattet ikke Sydkvartalet, hvor Riksrevisjonen holdt til, også under krigen.

Nasjonalbiblioteket holdt midlertidig til i Sydkvartalet fram til det tidligere Universitetsbibliotek på Solli plass sto ferdig i 2003 etter utvidelse og ombygging. Utenriksdepartementet leide kvartalet i noen år. I dag (2011) har Statsbygg driftskontor i deler av bygningen.

På 1980-tallet ble det gjennomført en omfattende rehabilitering. Det ble etablert en heis ved sørøstlig inngang, og antall trappeløp i bygningen ble redusert fra åtte til tre.

På 1990-tallet ble hovedinngangen modernisert og bygget om, store deler av fasadene ble pusset opp og flere tilbakeføringer av interiørelementer ble foretatt. Spesielt er det lagt mye arbeid i trappeløpet i sørlig hjørne av kvartalet. Det ble også gjennomført en omfattende soppsanering på loftet.

Bygningshistorikk

1884	1885	Sydkvartalet bygges som den første delen av Victoria terrasse, opprinnelig kalt Petersborg.
1891	1895	Henrik og Suzannah Ibsen bor i Sydkvartalets hjørneleilighet.
1913	1996	Etter at staten kjøper komplekset i 1913, har Riksrevisjonen tilholdsted i Sydkvartalet fram til 1996.
1983	1989	Rehabilitering og oppussing etter forespørsel fra Riksrevisjonen: nytt elektrisk anlegg, automatisk brannalarmanlegg, ny personheis tilrettelagt for rullestolbrukere i delen mot Kronprinsens gate. Antall trappeløp blir redusert fra åtte til tre. På loftet over kvartalets vestre fløy blir det innredet et større møterom hvor taket ble løftet.
1993	1994	Fasade mot syd blir pusset opp. Utbedring av yttertak og rehabilitering av tårn.
1994	1995	Hovedinngangen bygges om. Det tas utgangspunkt i temaet Ibsen og de to skuespillene han skrev da han bodde i Sydkvartalet. Korridoren i 1. boligetasje i sørøstlig fløy blir utstillingsområde for de to skuespillene Byggmester Solness og Lille Eyolf. Overflatebehandling i området (fargesetting, tapetsering, malerarbeider) utføres etter modeller fra 1890-årene. Branntekniske utbedringer utføres.
1995	1996	Fasade mot øst og halve fasaden mot nord pusses opp. Alle vinduer rehabiliteres. Biblioteket pusses opp: Gamle stukkhimlinger og rosetter tilbakeføres i sine originale farger. Nytt leseværelse med arbeidsplasser etableres i biblioteket. Nytt vareinntak etableres. Soppsanering.
1996		Trapperom pusses opp og tilbakeføres til antatte opprinnelige farger og overflater.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre Sydkvartalet i Victoria terrasse som et storslagent kvartal og del av et sammenhengende boligkompleks fra slutten av 1800-tallet og som en viktig ramme for deler av sentraladministrasjonens historie.
Begrunnelse:	Sydkvartalet har, som en del av det verneverdige bygningsmiljøet som utgjør Victoria terrasse, høy arkitekturhistorisk verdi. Bygningen er delvis godt bevart innvendig. Det påkostede boligkomplekset fra slutten av 1800-tallet har også spilt en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie.
Omfang:	Fredning, verneklasse 1: Eksteriør. Interiør: Sirkelformet trapperom i bygningens sørøstlige del gjennom alle etasjer og deler av romsekvensen som utgjorde Ibsens leilighet i 1. boligetasje, se skravur i plantegning.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 46 VICTORIA TERRASSE 11

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn:
Trapperommet mot syd ved Ibsens leilighet
Beskrivelse: Trapperommet ble pusset opp i 1996. Det ble forsøkt tatt tilbake til tidsriktige farger og dekor. Interiørene i Sydkvartalet skiller seg ut som minst endrete av de tre kvartaletne i Victoria Terrasse.

Interiørnr:
Interiørnavn: Ibsens spisestue
Beskrivelse: Hjørnestuen har fungert som spisestue mens Ibsen bodde i leiligheten. Ved rehabiliteringen i 1995 ble fargene og overflatene utført etter modeller fra 1890-tallet. Etter rehabiliteringen har rommet gått under navnet "Ibsenrommet".

Sydkvartalet mot Løkkeveien. Foto: Jiri Havran. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade Ruseløkkveien. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasade mot indre gårdsrom. Opphavsrett: Statsbygg.

Taklandskapet på Sydkvartalet sett fra Midtkvartalet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 46 VICTORIA TERRASSE 11

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Plan Sydkvartalet, 1. boligtasje. Omfang av interiørfredning angitt med skraver.

Detaljer på rehabilitert ytterdør. Opphavsrett: Statsbygg.

Ibsens stue. Opphavsrett: Statsbygg.

Ibsens skriveværelse. Opphavsrett: Statsbygg.

Doble vinduer mot syd i 3. og 4. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Originalt vindu og brystpanel. Opphavsrett: Statsbygg.

Trapperommet ved hovedinngangen. Opphavsrett: Statsbygg.

Original dør og brystningspanel. Opprinnelig takhøyde er beholdt.
Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 40 VICTORIA TERRASSE 5

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80488505
Gnr/bnr:	209/404
Oppført:	1887 - 1890
Byggherre:	Generalkonsul Peter Petersen
Arkitekt:	Hovedarkitekt Henrik Thrap-Meyer, assistert av Wilhelm von Hanno, Paul Due og Richard Steckmest.
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Området er regulert spesialområde bevaring offentlig bygninger S-3099, 28.06.89
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Gul liste

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Midtkvartalet er, slik navnet tilsier, det midterste av de tre kvartalene som utgjør Victoria terrasse, et fasjonabelt boligkompleks fra slutten av 1800-tallet. Kvartalenes sammenhengende fasadekomposisjon er i stor grad sentralsymmetrisk, og symmetriens midtpunkt markeres tydelig i fasadeutformingen med fremskutt midtparti og en høy, elegant kuppel over hovedinngangen til Midtkvartalet.

Komplekset er tegnet i såkalt "Hannoverstil" i pusset tegl med hvitmalt fasade. Fasadene er rikt dekorert med pilastre, profilering, smijernsdetaljer og inn- og utspring som fremheves med tårn, spir og kupler. Bygningen har kjeller/sokkeletasje, fire boligetasjer og råloft, som senere er blitt delvis innredet.

Kvartalet har gjennomgått en omfattende modernisering på 1970-tallet. Internt trafikkmønster er lagt om; alle de fire fløyene er koblet sammen med innvendige korridorer slik at antall trappeløp ble redusert fra 15 til 4. Bakfløyer, mur og skur i gårdsrommet er revet, og loftet innredet til kontorer ved å heve takflatene mot gårdsrommet.

Flere rehabiliteringer og ombygginger er foretatt også på 1980- og 2000-tallet. Ved fasaderehabilitering er de opprinnelige vinduene bevart, mens det er satt inn isolerende vinduer på innsiden. Deler av opprinnelige interiørelementer, slik som listverk, takstukkaturer og dører, er bevart i rom som ikke er berørt av senere ombygginger. To små celler i kjelleren i bygningens sørøstre hjørne er de eneste fysiske spor etter Gestapos tid i komplekset.

I første etasje er det anlagt en barnehage for Utenriksdepartementets ansatte. Barnehagen disponerer en stor del av gårdsrommet.

Sammendrag bygningshistorie

Sydøstre fløy av Midtkvartalet sto ferdig i 1887. Nordvestre del av Midtkvartalet ble, som den siste delen av boligkomplekset Victoria terrasse, ferdigstilt i 1890. Ved ferdigstillelsen ble komplekset ansett som svært fasjonabelt.

Etter boligkrakket i 1899 ble hele komplekset tatt til kontorbruk, Utenriksdepartementet flyttet inn i Midtkvartalet i 1905, og staten ervervet hele Victoria terrasse i 1913.

Under 2. verdenskrig brukte Gestapo Victoria terrasse som hovedkvarter. Allerede i april 1940 ble bygget overtatt av de tyske politimyndighetene Gestapo og Sicherheitsdienst. Her var det forhørsrom for alle fangene i Oslo. Av synlige spor i Victoria terrasse er i dag bare to små celler i Midtkvartalets kjeller tilbake. Cellene har ikke vinduer og dørene er fjernet ved senere ombygginger. Cellene ble brukt for korte opphold. Det var vanlig å hente fangene rett fra sine respektive fengsler. Ett av disse var Møllergata 19 som også har symboltung krigshistorie.

Politiet hadde sitt hovedkvarter i Midtkvartalet frem til 1979. I dag disponerer Utenriksdepartementet hele kvartalet.

Det ble gjennomført en omfattende modernisering av hele kvartalet på 1970-tallet.

Videre ombygginger og rehabiliteringer er blitt gjort på 1980- og 2000- tallet.

Bygningshistorikk

1887	Sydøstre fløy av Midtkvartalet oppføres.
1890	Resten av Midtkvartalet oppføres som den siste delen i komplekset Victoria terrasse.
1905	Utenriksdepartementet leier seg inn i andre til fjerde etasje i Midtkvartalet.
1913	Staten erverver hele Victoria terrasse til kontorbruk.
1975	Modernisering av Midtkvartalet igangsettes. Av kvartalets til sammen femten hovedtrapper blir kun fire trapper beholdt. Bakfløyer, mur og skur rives og det etableres et åpent, rektangulært gårdsrom på ca. 900 kvadratmeter. For å øke kompleksets kapasitet, innredes mørkeloftet til kontorer. En gjennomgående korridor i alle etasjer etableres for å koble kvartalet sammen. Tilpasninger til eksisterende strukturer resulterer i korridorløp med vekslende bredde og mange sideløp.
1979	Politiet, som hadde sitt hovedkvarter i Midtkvartalet, flytter mesteparten av sin virksomhet til det nye Politihuset ved Grønlandsleiret.
1981	Bygningen rehabiliteres.
2000	Politiet flytter ut siste rest av sin virksomhet.
2003	De nederste etasjene, som politiet hadde disponert, bygges om og pusses opp for Utenriksdepartementet. I tillegg til kontorlokaler blir det anlagt en barnehage for UD's ansatte i første etasje.

BYGNING 40 VICTORIA TERRASSE 5

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Vern

- Formål:** Formålet er å sikre Midtkvartalet i Victoria terrasse som et som et storslagent kvartal og del av et sammenhengende boligkompleks fra slutten av 1800-tallet og som en viktig ramme for deler av sentraladministrasjonens historie.
- Begrunnelse:** Midtkvartalet har, som en sentral del av det verneverdige bygningsmiljøet som utgjør Victoria terrasse, høy arkitekturhistorisk verdi. Det påkostede boligkomplekset fra slutten av 1800-tallet har spilt en viktig rolle i sentraladministrasjonens historie helt fra begynnelsen av 1900-tallet og har høy samfunnshistorisk verdi som hovedkvarter for Gestapo under 2. verdenskrig og åsted for forhør og tortur av medlemmer av den norske motstandsbevegelsen.
- Omfang:** Fredning, verneklasse 1:
Eksteriør:
Interiør: innvendig hovedtrapp i støpejern ved bygningens hovedinngang samt de to cellene i kjelleren benyttet av Gestapo under 2. verdenskrig. Se skravur i plantegninger.
- Vernekategori:** Verneklasse 1, fredning

Interiør

- Interiørnr:**
- Interiørnavn:**
- Hovedtrapperom**
- Beskrivelse:**
Hovedtrapperommet har beholdt mye av sitt originale preg. Restaurert i 2009.

Midtkvartalet mot Vika. Opphavsrett: Teigens Fotoatelier.

Fasade mot Sydkvartalet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 40 VICTORIA TERRASSE 5

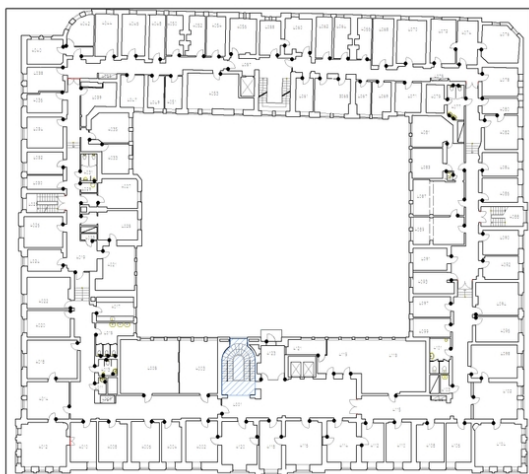
Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

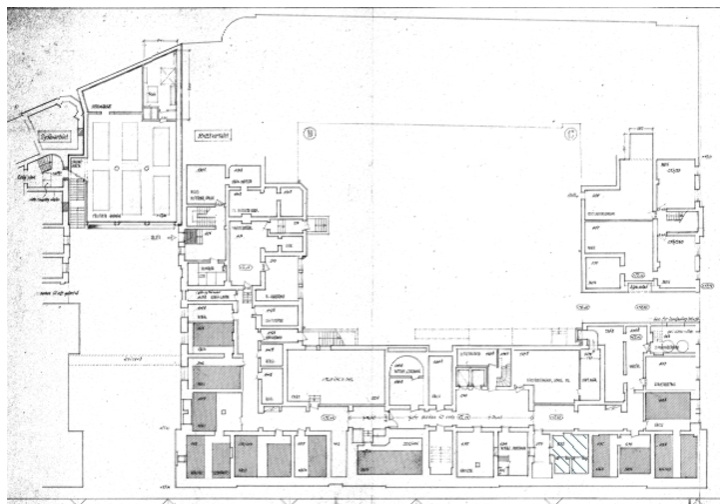
Fasade mot nordøst. Gangbroen binder Nord- og Midtkvartalet sammen. Opphavsrett: Statsbygg.

Bakgården sett fra taket. Opphavsrett: Statsbygg.

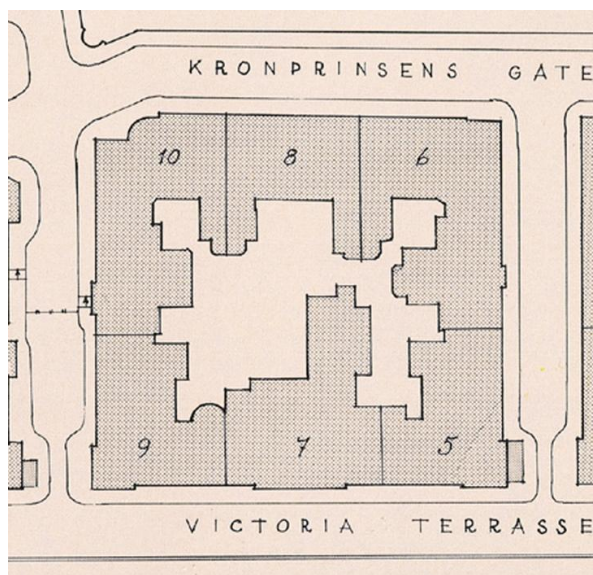
Plantegning av 4. etasje med skravur på fredet trappeløp gjennom alle etasjer. Opphavsrett: Statsbygg

Plantegning kjeller med skravur for to fredete celler. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 40 VICTORIA TERRASSE 5

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Midtkvartalet før ombygging i 1975. Foto: Fra ferdigmelding nr. 267. Opphavsrett: Statsbygg.

Ferdig restaurert hovedtrappeløp. Opphavsrett: Statsbygg.

Celle i Midtkvartalets kjeller benyttet av Gestapo. Opphavsrett: Statsbygg.

Celle uten vindu brukt av Gestapo i Midtkvartalets kjeller. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 40 VICTORIA TERRASSE 5

Kompleks 61 VICTORIA TERRASSE, OSLO

Fasade mot sjøen. Opphavsrett: Statsbygg.

Fasader mot bakgården med barnehagen. Opphavsrett: Statsbygg.

ICOMOS

INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
CONSEIL INTERNATIONAL DES MONUMENTS ET DES SITES
CONSEJO INTERNACIONAL DE MONUMENTOS Y SITIOS
МЕЖДУНАРОДНЫЙ СОВЕТ ПО ВОПРОСАМ ПАМЯТНИКОВ И ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНЫХ МЕСТ

Our Ref.: TK/GH/GJ/83

Paris, 18 July 2019

For the attention of:
The Municipality of Oslo
Planning and Building Office
postmottak@pbe.oslo.kommune.no

copy to :

The Prime Minister,
Ms Erna Solberg
postmottak@smk.dep.no

The Minister of Environment,
Mr. Ola Elvestuen
postmottak@kld.dep.no

The Minister of Local Government
and Administration,
Ms. Monica Mæland
postmottak@kmd.dep.no

Subject : Akersgata 44, Demolition of the Y-Block

Dear Madam/Sir,

We are writing with reference to the official demolition permit given by the Planning and Building Office of Oslo on 5th July 2019, ref. 201818270.

ICOMOS (The International Council on Monuments and Sites) refers to our International Heritage Alert of 2016, the Declaration of the ICOMOS Europe Group meeting in Helsinki in June 2018, our letter of 17th January 2019 and the follow-up letter from ICOMOS Norway of 28th January 2019.

We observe that no comments from Norway's own cultural heritage authorities or other Norwegian or international heritage experts have been taken into consideration.

A demolition of the Y-block in Oslo represents a loss of international cultural heritage, and a defeat for democracy itself.

We will use this last opportunity to make an official appeal for a renewed decision in this tragic matter.

This letter is sent in copy to the Prime Minister and relevant Ministers in Norway.

Our last letters have been responded to only in Norwegian. This time we kindly request that correspondence with ICOMOS is conducted in English or French.

Yours sincerely,

Toshiyuki Kono
President of ICOMOS

Thomas Gunny Harboe
President of the ICOMOS International Scientific Committee on Twentieth Century Heritage (ISC20C)